N°. 16. Donderdag 19 April 1923. 23ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR. . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie" en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 4519. - POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te DJOKDJA, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 1987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

De weerkracht van Indië.

Het wereldrama „1914" is *nog* niet afgeloopen. In het Roergebied wordt *nog* verder daaraan voortgespeeld en niemand weet tot welke complicaties dat kan leiden.

Inmiddels doet zich, voor Nederland, het vraagstuk voor van de verdediging van Indië. Een vraagstuk van zooveel belang voor ons en voor hen, die na ons zullen komen, dat wij niet aarzelen in het Koloniaal Weekblad onze denkbeelden daarover te poneeren, ofschoon dat blad geen militair tijdschrift is. Want ook op dat gebied is verruiming van denkbeelden en meer kennis in hooge mate noodzakelijk.

* * *

Toen Generaal Knoop in 1860 zijn *„Beschouwingen over onze Indische Krijgsgeschiedenis"* schreef, ging hij nog uit van het denkbeeld dat Indië, op zich zelf staande, met behulp van het moederland, zich zelf moet verdedigen. Dat standpunt moet thans door ons verlaten worden.

Indië — ten tijde van Knoop feitelijk afgezonderd en zoo niet verlaten — dan toch liggende buiten de sfeer der wereldpolitiek, voor zoover deze in 1860 bestond, is opgenomen in de vaart der volken op economisch gebied en in de gedachtenreeks der politici, die de groote wereldpolitiek regelen. Toch heeft de groote wereldoorlog ook in de verhoudingen dáár, in het Verre Oosten, veranderingen van beteekenis gebracht.

De Stille Oceaan, de onmetelijke watervlakte, werd in den aanvang dezer eeuw eerst goed betrokken in de vraagstukken, die zich omtrent de toekomst van Rusland en Japan, van Amerika en

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

van de koloniën van Engeland, Frankrijk, Nederland begonnen op te stapelen. Wie daarover goed ingelicht wil worden, moet niet verzuimen te lezen het in 1914 verschenen boek van Horace Lea: *The day of the Saxon.*

In hoofdzaak komt diens voorstelling hierop neer: dat de toekomst van den Stillen Oceaan beheerscht zal worden door het vraagstuk van de hegemonie over dien Oceaan.

Amerika en Japan zijn in die voorstellingen de hoofdstrijders, terwijl Engeland en Rusland, evenmin als Frankrijk en Nederland, rustig zullen kunnen blijven toekijken.

Die voorstelling is echter niet meer *au fait.*

Rusland is, voor het oogenblik, sedert 1917 uitgeschakeld. Of dat zoo zal blijven, is een vraag, die niet beantwoord kan worden. Indien de Sovjetregeering het kapitalistische stelsel herstelt, waarmede zij bezig is, dan kan het niet uitblijven, of de internationale politiek zal haar blijvend moeten interesseeren. Zij is thans reeds bezig met China.

Japan is, door het vervallen van het verdrag van 1902 met Engeland, verzwakt. Bovendien is de roep over de beteekenis van Japan's strijdmacht tanende.

Van Kol kon ons, in 1914, nog verschrikken met *zijn uur varen in de haven van Tokio* langs de Japansche oorlogsvloot. Waar het ten slotte op aan komt, is het leger, en volgens een rapport van een onzer Indische generale staf-officieren is de *intrinsieke* waarde daarvan van dien aard, dat geen Europeesche strijdmacht — zooals wij in Indië er een als kern hebben — het Japansche leger behoeft te vreezen.

De eenige macht van beteekenis is feitelijk Amerika. En de oorlog van 1914 heeft doen zien, hoe snel het *geducht* kan worden. Dat is niet alleen een les voor Japan geweest, maar ook voor de geheele wereld.

* * *

Ook ons Indië heeft daar belang bij, Java in hoofdzaak. Indië toch hangt — in den wereldoorlog is dat bewezen — voor de voedselvoorziening af van anderen. In geval van oorlog zouden wij b.v. door Engeland, Japan of Amerika binnen een week op Java aan den hongerdood zijn prijs gegeven.

Wat Indië zelf betreft, het is zóó groot, dat geen macht ter wereld in staat is het geheel te overweldigen. De hoofdaanval zal altijd moeten geschieden op Java en eenmaal dat veroverd hebbende, zal de B. V. opnieuw al onze veroveringen van de buitenbezittingen moeten beginnen. En dat is — zie Atjeh — een zaak, die niet lichtvaardig kan worden begonnen. Dat blijkt hier al uit, dat in 1914 de Atjehsche hoofden aan ons 20.000 man aanboden, voor het geval Japan Atjeh aangreep. Want onder Japan wilden zij *nooit.*

* * *

Het is bekend, dat het nieuwe plan van Java's verdediging met Bandoeng als centraal punt, veel bestrijding heeft uitgelokt. Een gepensioneerd Indisch hoofdofficier heeft het zelf noodig gevonden daarover in *Het Volk* in afkeurenden zin te schrijven. Wij kunnen de „mérites" van dat plan niet beoordeelen. Maar wij weten wel, dat een centrale verdediging van Java — nu reeds voorbereid — het eenige is wat te doen staat. De ontzaglijke kosten en de geweldige troepenmacht, die dat den vijand zal veroorzaken, is op zichzelf al een krachtige verdediging.

* * *

Er is echter geen kwestie van, dat wij, wanneer eenmaal de strijd op den Stillen Oceaan zal zijn losgebarsten, alleen zullen kunnen blijven. Het zal dan de taak der diplomatie zijn uit te maken wat ons het *meeste voordeel geeft. Wanneer* dat zal geschieden, weten wij niet. Maar wij weten wel, dat het onze plicht is te zorgen, dat onze bondgenoot of bondgenooten niet noodig hebben, onze verdediging ook nog te gaan organiseeren. Dat zou er toe leiden, dat bij *een eventueelen vrede* met onze belangen geen rekening zou gehouden worden.

* * *

Kortzichtig is het daarom van hen, die op de middelen daartoe willen beknibbelen. Vooral de soci's zijn in ons land daarvan thuis.

Twee gronden voeren zij en de andere tegenstanders tegen de verdediging van Indië aan.

Ten eerste: Het proletariaat heeft niets aan Indië. De onwaarheid daarvan springt in het oog. Indië verschaft aan Nederland op allerlei gebied werk en zendt ons hulp in financieelen zin. Een nauwgezet onderzoek — maar dat is de zaak der soci's en van hunne medestanders niet — zou dat doen blijken.

Ten tweede: Het internationaal kapitaal — vooral het petroleum-kapitaal — overheerscht alles. De vlag beteekent niets.

Deze redeneering hebben wij meer vernomen.

Feuilleton.

Van Curaçao naar Panamá.

(SEPTEMBER 1922).

(*Slot*).

Colón is een niet groote, maar drukke stad, met weinig mooie steenen gebouwen, en vele groote, rommelige, houten kazerne-woningen. Deze laatste moeten echter op last der regeering gaandeweg door steenen gebouwen worden vervangen, om het brandgevaar. Er zijn vele Chineesche winkels, in de twee voornaamste winkelstraten bijna huis aan huis, waar voor alle beurzen aardige artikelen te krijgen zijn. Een tram is er niet, doch ontelbare auto's en rijtuigjes doorkruisen de stad, en brengen u voor een kleinigheid, van elk gewenscht punt, overal heen. Die rijtuigjes hebben groote zonneschermen voor den koetsier, soms aardig lichtgroen van kleur, doch ook wel oranje geverfd, welker vieze, vuile tint en schreeuwerige reclameletters nu niet bepaald den aesthetischen aanblik van de stad verhoogen. Cristóbal vloeit voor den vreemdeling ongemerkt met Colón samen, en maakt, als alles, wat hier in de Kanaalzône door de Amerikanen is aangelegd of bestierd wordt, een zeer verzorgden indruk met z'n mooie asphaltwegen, sierlijke kantoorgebouwen en prachtige palmen. Vele gebouwen hebben voor deuren en ramen en balcons gaas, dat de bewoners voor de muskieten beschermen moet, doch door de uitgebreide maatregelen, jaren geleden bij het graven van het Kanaal, en ook nu nog, door de Amerikanen getroffen, ziet men dáár, evenals we later in onbeschermde huizen konden opmerken, zoo goed als geen vlieg of mug. De gezondheidsdienst, over de geheele Kanaal-zône door de Amerikanen ingesteld, verdient allen lof.

Daar we niet spoedig zekerheid konden verkrijgen, op welken tijd precies er een boot of schip was, dat ons door het Kanaal zou voeren, en we met onzen beperkten tijd zuinig moesten zijn, besloten we, na 2 dagen wachtens, per spoor naar Panamá te gaan. De tocht duurt twee uur en gaat door een mooien streek: laag bergland, frissche plantengroei, hier en daar grillig gevormde watervlakten, ontstaan door het graven van het kanaal, waardoor het lager gelegen land geheel volliep. De boomen van dit onder geloopen land kwamen tot de kruinen in het water te staan, en werden ten doode gedoemd. Uitgestrekte bosschen van deze doode boomen ziet men vooral in de omgeving van de Gatun-sluizen dicht bij Colón, — een eigenaardig, triestig gezicht.

De stad Panamá maakt een gezelligen, levendigen indruk. Wel is het nieuwere gedeelte op Amerikaansche wijze gebouwd met elkaar rechthoekig kruisende straten, doch eenige drukke hoofdstraten, nog uit den Spaanschen tijd afkomstig, die zich kronkelend door die huizenblokken heenslingeren, en eenige mooie, groene pleinen, waarop een belangrijk gedeelte van het Panameesche leven zich dagelijks afspeelt, ontnemen er alle eentonigheid aan. Er loopen eenige tramlijnen door de stad, doch het verkeer wordt grootendeels onderhouden door talrijke huurauto's en -rijtuigjes, hoewel deze laatste niet zoo talrijk zijn als te Colón, en er ook veel verzorgder uitzien.

Van de vroegere stad, die in 1672 geheel werd afgebrand door den zeeroover Morgan, zijn nog eenige overblijfselen

Maar wij zijn zoo vrij de waarheid daarvan in twijfel te trekken.

Die vlag beteekent ook voor dat internationale kapitaal een rem. De overheid, die haar voert, kan ook maatregelen tegen overheersching van vreemd kapitaal treffen. Worden die *niet* gehoorzaamd dan beslist het zwaard.

Zonder die vlag houdt niemand rekening met ons. Haar *niet* te ontzien, eischt ten slotte opofferingen, die overwogen worden, en moeten worden.

* * *

Die vlag beduidt ten slotte *historisch recht* en het is voor alle mogendheden van belang, dat historisch recht zoolang mogelijk te handhaven. Raffles, die dat recht vertrapte, moest zien, dat Engeland het in 1816 handhaafde. Wel niet *geheel* — maar in beginsel. Wat voor de zaak, waar het om gaat, hetzelfde is.

* * *

Wij stellen ons niet voor dit onderwerp te hebben uitgeput. De vragen, die zich daarbij opdringen, zijn zóó talrijk, dat wij niets kunnen doen dan aanstippen.

Meer doen dan er op wijzen, dat Nederland verplicht is, zich ook in Indië in weerbaren staat te houden, kunnen wij niet. De middelen daartoe zouden van Indië zelf moeten komen. Dat Indië toch is — reeds op school leerden wij dat — ontzaglijk *rijk*. Maar het is onontgonnen. Vooral Borneo, Sumatra en Celebes. Het is uit de schatten, die daar aan het licht gebracht en productief gemaakt moeten worden, dat vooral de kosten van Indië's verdediging moeten komen.

Dit is ten minste *ons* inzicht. Het zou ons lief wezen, indien iemand ons met bewijzen tegensprak. Dan zou, in elk geval, de zaak besproken zijn.

Dan zouden ook *wij* weten, wat er tegen is en waarom het b.v. niet zou kunnen worden uitgevoerd.

Van tegenwerpingen van socialistische zijde behoeven wij ons *niets* aan te trekken. Voor de eischen van het oogenblik moeten de socialisten, ondanks alle geschreeuw en ondanks alle schelden, op elk punt *terug*.

Maar het is noodzakelijk, dat er over gedacht wordt. Zou b.v. Van Kol er niet het een of ander over kunnen zeggen dat *hout snijdt*. Hij zal zelf wel weten, dat met de ideologiën zijner partijgenooten op dit gebied *niets* is aan te vangen.

* * *

Maar laat ons met die beschouwing eindigen en terugkeeren naar *de Historie*.

Volk en individu moeten in den strijd om het leven *zelf* toonen wat zij waard zijn door zelf te doen wat zij kunnen. Dan eerst blijven zij staande.

Dat geldt ook ten opzichte van *de weerkracht van Indië*.

H. A. RITTER.

Ofschoon — zooals schr. zelf in den aanhef — en terecht — opmerkt, dat het Kol. Weekbl. geen militair tijdschrift is, zoo meent de Redactie op grond van schr. daaraan toegevoegde juiste opmerking, welke ligt in de lijn der bevordering van de gemeenschappelijke belangen van Nederland en Indië — tegen opname geen bezwaar te moeten maken.

Red.-Comm.

Regeeringsjubileum H. M. de Koningin.

De beeldhouwer en kunstschilder Gerard C. Wind heeft een buste vervaardigd van H. M. de Koningin. Het beeld, voorloopig in gips uitgevoerd, zal later in verschillend materiaal: brons en marmer, verkrijgbaar worden gesteld.

* * *

Door den Hoofdambtenaar voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden werd der Redactie, namens de Commissie van Redactie, Gedenkboek Nederl. Indië 1898—1923, een prospectus van dit uit te geven werk toegezonden.

Het Gedenkboek, dat rijk geïllustreerd wordt, zal bijdragen bevatten van tal van deskundigen, o.w. Z.E. den Gouverneur-Generaal en wordt uitgegeven bij de firma Kolff en Co. tegen uiterst billijken prijs van *f* 5.— bij inteekening.

Behalve het inleidend hoofdstuk, „Indië en het Oranje-huis", „In het licht der historie", „In de laatste vijf en twintig jaren", bevat het werk 10 hoofdstukken.

Bij vooruitbetaling wordt het boek zonder verdere kosten aanstonds bij verschijning toegezonden. Anders vindt toezending onder rembours plaats, waarbij de prijs wordt verhoogd met de daarop vallende kosten. Voor Holland wordt de prijs evenzoo verhoogd met de verzendingskosten.

merkbaar, o.a. de ruïne van een kerk, die schilderachtig tusschen het groen gelegen is, op een verrukkelijk plekje aan de ruime baai. De nieuwe stad is een klein half uurtje luffen van de verwoeste stad opgebouwd.

Hoewel de stad Panamá, door z'n nauwe, kronkelende straten, z'n oude kerken en oude ruïnes nog zeer goed zijn Spaansche afkomst verraadt, ook merkbaar door het vele Spaansch, dat er gesproken wordt, meer dan in Colón, waar Engelsch meest gehoord wordt, is het leven er, hoewel op kleiner schaal, geheel op Amerikaansche leest geschoeid. De huizen in de stad, meest „flat"-woningen, maken op ons, Hollanders, inwendig geen aangenamen indruk, maar in de nieuwe buitenstad, waar vele zakenlui hunne woningen hebben, vindt men vriendelijke cottages en fraaie villa's, te midden van groen en bloemen. 't Is daar ook frisscher wonen dan in de dicht-op-elkaar gebouwde binnenstad, waar het tropische zonnetje zich den geheelen dag geducht voelen laat. En toch, niettegenstaande die groote hitte, ziet men ook hier weer, evenals te Colón, dank zij de voortreffelijke sanitaire maatregelen der Amerikanen, bijna geen vliegen of muggen.

Meer in de onmiddellijke omgeving van het Kanaal zijn twee geheel nieuwe stadsgedeelten onstaan: Ancon en Balbóa, voornamelijk door Amerikaansche employé's bewoond. Men vindt hier de eenvoudige, doch vriendelijk uitziende gebouwen en woningen, meest alle van roomkleurig cement met roode daken opgebouwd, die men langs het geheele Kanaal opmerkt. Keurig onderhouden, breede asphaltwegen, daarlangs statige koningspalmen en vroolijke bloemen in de gazons rond de huizen nooden tot een aangenaam autotochtje in dit gedeelte. Ook vindt men er, met name in Balbóa, de pieren en de enorme werven, werkplaatsen en ruime loodsen ten dienste der scheepvaart, alles van de nieuwste vinding op technisch gebied.

In Panamá, waar de schepen niet altijd aan wal komen als in Colón om te laden of te lossen, is het nòg lastiger een boot te treffen en daarmee door het Kanaal te varen dan in laatstgenoemde plaats. Edoch, we zoùden het Kanaal door, het koste wat het wilde, en zoo getroostten we ons de moeite, op een morgen om zes uur reeds naar Balbóa te gaan — een 20 min. afstands van Panamá — ten einde daar aan het kantoor van den *Captain of the Port* te kunnen vernemen, welk schip ons als passagier zou willen meenemen. Na volbrachten tocht konden we dan met den namiddagtrein van 4 uur weer van Colón naar ons hotel terugkeeren.

Om zes uur 's morgens wordt het Kanaal, d.w.z. dus de sluizen, voor de scheepvaart geopend; de booten, van het Zuiden komend, moeten hun beurt afwachten in de baai, vanwaar het Kanaal begint, daar er in elke richting slechts één schip gelijk door de sluizen kan. Eerst om half negen werden we door een stoomlaunch naar het Engelsche passagierschip „Ortega" gebracht, dat ons voor 10 dollar per persoon door het Kanaal zou meenemen. Om 9 uur gebruikten we aan boord het ontbijt, en, eindelijk om 10 uur eerst, begon onze tocht. De 7 uren, die we aan boord doorbrachten, zullen we niet licht vergeten!

In het Kanaal zijn 3 sluizen: dicht bij Panamá de Miraflores- en Pedro Miguelsluizen, met resp. twee en één „chamber" (= verlaat), en dicht bij Colón de grootste, de Gatunsluizen, met drie verlaten. De drie sluizen zijn dubbel, zoodat de schepen in beide richtingen er gelijktijdig kunnen doorvaren, zonder op elkaar behoeven te wachten.

Behalve dat men dus (in den tijd van drie uren) zes keeren gelegenheid heeft de werking der sluizen op z'n gemak gade te slaan, heeft men den aangenamen tocht door het

Boekaankondiging.

Door de Uitgevers-Maatschappij Elsevier werd der Redactie toegezonden de Nos. 11 t/m. 15 van hare uitgave der Algemeene Bibliotheek. De werkjes 11 en 12, de bekende „geeltjes", zijn getiteld: „De Steppe van Anton Tsjechof, in de vertaling van Annie van Aller" en „De Vakvereeniging, een beknopte beschouwing van haar wezen en geschiedenis door Henri Polak". De drie roode boekjes behelzen onderscheidenlijk de volgende onderwerpen: *a.* De oorsprongen van het Christendom, door H. Bakels; *b.* Het leven in de kunst, door Just Havelaar en *c.* Het woonhuis, 2e deel, Indeeling en inrichting, door Jan Wils.

Waar deze uitgave reeds zoo gunstig bekend is, kan volstaan worden met hare aankondiging, tevens aanbeveling.

Nog werd toegezonden een ex. van het Geluksland, een vertaling door A. E. Huber van den Deenschen roman Lykkens Land, door Jorgen Falk Rönno. Het werk van dezen te Kopenhagen gevestigden predikant heeft zeer de aandacht getrokken en wij aarzelen niet dezen ons toegezonden roman een sieraad van de nieuwere Scandinavische litteratuur te noemen.

Alle deze liggen voor de leden der Vereeniging „Oost en West" ter kennismaking op de leestafel van het Hoofdbestuur, Heulstraat 17, Den Haag.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Aangeplakte Revolutie.

Aneta seinde den 26en Febr. aan de *Loc.*: Vanwege de *Radicale Concentratie* is ruimte gehuurd op de gemeentelijke aanplakborden te Bandoeng. Helkleurige biljetten werden aangebracht, waarboven het woord *„Revolutie"* stond. De biljetten zijn op last van den hoofdcommissaris verwijderd, daar zij geacht werden onrust te verspreiden. Thans is een klacht tegen den hoofdcommissaris ingediend plus een civiele vordering om schadevergoeding te krijgen.

Wat *de Loc.* (van 26 Febr.) bevreemdt is, dat wèl wereldkundig wordt gemaakt het opschrift der aanplakbiljetten en ook, dat de hoofdcommissaris het met den inhoud niet eens was, maar *niet* datgene, waar het op aan komt: de inhoud-zèlf. Indien dit geschied ware, zou men zich een juist oordeel hebben kunnen vormen van hetgeen de Radicale Concentratie met het „aanplakken der revolutie" heeft beoogd.

Men kan echter gerust aannemen, vervolgt het blad, dat het der Radicale Concentratie te doen is geweest louter om reclame te maken voor haar en voor de bij haar aangesloten partijen, welke op het oogenblik stellig wel wat behoefte aan dit artikel hebben, al ware het alleen omdat zij zich niet krachtig ter been gevoelen.

Te meer wordt onze indruk versterkt, nu blijkt dat de R. C. ook poogt geldelijk gewin uit het voorgevallene te behalen door een civielrechtelijke procedure aanhangig te maken tegen een vertegenwoordiger der overheid. Wij willen hiermede niet zeggen, dat een dergelijke actie kans van slagen zal bieden, doch, indien zij wèl het gewenschte effect mocht sorteeren, zal de partijkas weer eenigermate versterkt worden. En rijk is deze partijkas, naar bekend, nu niet bepaald!

Zij, die daar ginds in Preanger's hoofdstad, in al hetgeen de leiders der linksche partijen doen, dan wel pogen te doen, een belaging meenen te zien van het gezag met het oogmerk dit op de een of andere wijze te doen verdrijven, zullen goed doen nuchter en koel, waarbij het klimaat van Bandoeng een heilzame factor vormt, de *faits et gestes* der R. C. onder de loupe te nemen. Wellicht dat zij dan evenals wij, die een meerjarig overwegend linksch stadsbestuur te Semarang hebben medegemaakt en ons nòg bevinden in een inheemsch politiek- en vakvereenigingscentrum, tot eenzelfde conclusie komen, n.l. deze, dat zoolang de leiders der R. C. zich bepalen tot het „aanplakken van revolutie", zij daarmede ten doel hebben de aandacht op zich te vestigen, een aandacht, welke zij van noode hebben om, we zeiden het reeds, reclame te maken.

Men kan er zich van verzekerd houden, dat de overheid ten volle waakzaam is, en uit dien hoofde moet het ondienstig worden geacht steeds de groote trom te roeren over al wat de R. C. belieft te doen. En zeker wordt de algemeene rust niet bevorderd door onvolledige draadberichten, gelijk het onderhavige, aan het publiek voor te zetten.

Kanaal-zèlf, langs zijn mooie oevers met laag, begroeid bergland, dat telkens afgewisseld wordt door de keurig onderhouden plaatsjes, in de omgeving der sluizen ontstaan, en waar de licht-gepleisterde huizen met gezellige roode daken zoo aardig afsteken tegen het omringende groen, verspreid als ze liggen aan mooie, kronkelende asphaltwegen of tegen de heuvels.

Het schip mag niet met eigen kracht passeeren, doch wordt getrokken en midden in de sluis gehouden door vier of zes electrische locomotieven, 2 of 3 aan iedere zijde op den walmuur. De reusachtige sluisdeuren worden door dikke kettingen beschermd, voor het geval een schip soms te grooten vaart mocht hebben; mèt het openen of sluiten van die deuren laat men de kettingen zakken, of worden ze opgehaald. Voor 't geval er sluisdeuren onklaar zouden geraken, staan er aan den kant valdeuren gereed, gevat in een voor den leek onbegrijpelijk, reusachtig samenstel van ijzerconstructie, waardoor men door middel van draaibeweging, soortgelijk als men gebruikt bij electrische draaischijven voor locomotieven, die valdeuren in enkele minuten in de sluis kan laten zakken ter vervanging van de onklaar geraakte deuren. Behalve eenig personeel bij de electrische locomotieven, ziet men voor de bediening van heel dit reusachtig sluizen-gedoe bijna geen ambtenaren of werklui; alles wordt electrisch bewogen door de hand van één enkel persoon, die boven in zijn *„lockhouse"* door het verzetten van *handles* op een groote tafel, waar de heele sluis met sluisdeurtjes en kettinkjes enz. in het klein is nagebootst, en waarop hij alle bewegingen van de sluis beneden hem geheel kan volgen.

Hebben de sluisdeuren zich achter een in het verlaat komend schip gesloten, dan wordt het water in- of uitgelaten door openingen, die zich in den bodem van het verlaat bevinden. In heel die groote ruimte wordt in den korten tijd van 7 à 8 minuten het water op het verlangde peil gebracht.

Nadat we, doordat we te laat te Colón aankwamen, in deze plaats overnacht hadden en den volgenden morgen naar Panamá waren teruggekeerd per trein, bezochten we dienzelfden middag op een autotochtje de Pedro-Miguel-sluizen, en waren daardoor in de gelegenheid nu vanaf den wal de sluizen te bezichtigen. We troffen het gelukkig, dat er juist weer twee schepen door de sluizen moesten passeeren, en we konden nu ook boven in het „lockhouse" zien, door welke eenvoudige handbewegingen heel dit machtig samenstel van sluisdeuren en machinerieën wordt in werking gesteld. Als men dit alles nagegaan heeft, kan men begrijpen, dat de Amerikanen met trots op hun werk neerzien!

Op den achtsten dag na onze aankomst te Panamá, verlieten we deze plaats. Wèl hadden we nog niet alles „afgewerkt", zooals we dit gaarne gewild hadden, doch we zouden in dit vacantie-uitstapje ook nog naar Costa Rica: we waren er nu toch betrekkelijk dicht in de buurt, en we zouden waarschijnlijk niet meer gelegenheid hebben, iets van deze Republiek, een der mooiste van Centraal-America, wat natuurschoon betreft, te zien.

Aan het station uitgeleide gedaan door verschillende personen, met wie we door introductie aangenaam hadden kennis gemaakt, gingen we per trein weder naar Colón, om dienzelfden namiddag nog scheep te gaan naar Puerto Limón, de havenplaats aan de Atlantische zijde van Costa Rica.

M. LANDHEER—VAN DONSELAAR.

De Bestuursconferentie.

Naar *Aneta* verneemt werden den 27en Febr. ter bestuursconferentie besproken onderwerpen, *den algemeenen inwendigen politieken toestand* rakende en *de bezuiniging bij de politie*.

Omtrent *den inwendigen politieken toestand op Java* was het eenstemmige oordeel der residenten, dat deze *zeer gunstig* is. Overal heerscht rust en de goede gezindheid van de bevolking, *in het algemeen*, laat niet te wenschen over.

Aan enkele in de pers gecirculeerd hebbende berichten omtrent plaatselijke bewegingen en onlusten moet alle waarde ontzegd worden. Zij berusten op half-begrepen mededeelingen, op gemis aan kennis van den algemeenen toestand en onvolledig verwerkte gegevens.

Inzake de *bezuinigingen bij de politie* was het algemeene oordeel, dat de grens van het toelaatbare bereikt is; verdere bezuinigingen zouden niet dan ten nadeele van rust en orde komen en dus slechts ten nadeele van de Inlandsche bevolking kunnen verkregen worden. Dat desniettemin een aanzienlijke bezuiniging is verkregen, is hoofdzakelijk te danken aan de instelling van de veldpolitie, die steeds meer blijkt een krachtig en doeltreffend middel te zijn ter handhaving van orde, rust en veiligheid.

De conferenties der residenten van *Java* zijn thans afgeloopen. In een afscheidswoord deed de landvoogd uitkomen, dat *de bestuursconferenties* ook dit jaar wederom bleken een uitstekende instelling te zijn, die in hooge mate geschikt is het contact te bevorderen tusschen de Regeering en hare vertegenwoordigers in de verschillende gewesten, alsmede ter verheldering van het regeeringsinzicht in verschillende vraagstukken van algemeen belang, het wel en wee der Inlandsche bevolking rakende.

De tegenwoordige stemming der Atjehers.

De Atjeher haat ons, aldus de heer *Z(entgraaff)* in de *N. Soer. Crt.*, en hij maakt daarvan geen geheim; integendeel. Hij heeft zeer goed begrepen, welke voordeelen ons gezag hem schenkt; niettemin zou hij geen moment aarzelen als hij voor de keus stond. Zooals een oud hoofd van beproefde trouw het zei: „Als de Hollanders Atjeh verlieten, zouden we alles verliezen: wegen, bruggen, tram en de rest. Maar toch, als jelui vertrekt, gaan wij allemaal feestvieren."

Niemand in Atjeh maakt zich dan ook illusies over de stemming onder het *huidige* geslacht; het bestuur begrijpt zeer goed, dat alleen de tijd daarin verandering kan brengen en een flinke militaire macht onmogelijk kan worden gemist.

De Atjeher van thans, die de werking der moderne oorlogsinstrumenten ook kent uit de verhalen, welke door den grooten Europeeschen oorlog in omloop kwamen, kan niet denken aan hernieuwd verzet. Zijn spreekwoord zegt: Goeda Aheun, goeda sipak! Hetgeen wil zeggen, dat de trap van een paard slechts door een paard kan worden verdragen. En: in de tegenwoordige verhouding weet hij zich op de minste plaats.

Niettemin, militair vertoon is immer noodig en het bestuur zou zich dan ook verzetten tegen elke poging om de troepenmacht te verminderen. Men weet nooit welke invloeden onder dit volk kunnen werken en oorzaak konden zijn, dat het de wijze les: paard tegen paard, vergat.

Men mag hopen op de toekomst, op een ander geslacht. Er is in den laatsten tijd reeds veel veranderd; er hebben zich verhoudingen geschapen, welke vroeger voor onmogelijk werden gehouden. Er is een tijd geweest, dat het geslacht der Tiro-oelamas de geestelijke leiding van den oorlog had, en Teungkoe di Tiro, de groote man, den gouverneur schreef (vide rapport-Kern): „dat dit volk slechts handelt volgens de beslissing der oelamas, die hun wetenschap van Allah en zijn gezant afleiden." Dit is verleden.

Het heden is: Teungkoe Sech Ibrahim, het huidige hoofd van het Tiro-geslacht, wordt een buitengewoon trouw en loyaal dienaar van het Gouvernement genoemd.

Zeevaartkundig Onderwijs in Indië.

't Is opvallend dat in Ned.-Indië, met een zeer sterk ontwikkelde kustvaart en vaste scheepvaartverbindingen met het moederland, onder de Europeesche jongelui niet de geringste lust in het zeemansleven is te vinden. Dit is altijd zoo geweest. In den loop der jaren is herhaaldelijk door particuliere vereenigingen en scheepvaartmaatschappijen een opleiding van Europeesche jongelieden voor de zeevaart beproefd; steeds werd dit een teleurstelling.

De „Indische jongen", constateert de *Sum. Post* (van 27 Febr.), houdt zich verre van twee functiën in Indië: *het onderwijs en de navigatie*.

De Paketvaartmaatschappij bijvoorbeeld is voor de aanvulling van het personeel harer dekofficieren aangewezen op jongelui uit Nederland; in 1919 beproefde zij jongemannen uit Nederland naar Indië te doen komen om hier te worden opgeleid tot scheepsofficier, welk plan echter afstiet op onoverkomelijke bezwaren. In 1920 studeerden nog vier jongelieden der Paketvaart voor het halen van hun „derde rang" aan den bestaanden gouvernements *zeevaartkundigen cursus* te *Batavia*, welke verbonden is aan de Prins Hendrikschool. De leergang-1920 van dezen cursus begon met drie leerlingen. Het algemeen onderwijsverslag van 1920 klaagt dan ook over de minieme belangstelling in deze opleiding voor de zeevaart. Men doet thans nieuwe pogingen om deze opleiding wat meer populair te maken. Op den Gouvernementsstoomer „Edi" zullen aspirant-officieren worden opgeleid. Zij zullen aan boord, behalve het practisch, ook het theoretisch onderricht ontvangen.

Meerdere animo voor de opleiding tot de zeevaart kan, gelooft het blad aldaar, niet worden gewekt door alleen de opleiding te reorganiseeren. Men zou moeten beginnen met de oorzaak van het volslagen gebrek aan animo weg te nemen. Daartoe zou een lastig onderzoek moeten plaats hebben, daar de afkeer van den Indischen jongen van de zee vrijwel een raadsel is, ook als men bedenkt, dat de in Indië geboren en hier gevestigd blijvende jongeman, gesteld hij werd officier bij een der tusschen Nederland en Indië varende lijnen, in voortdurende aanraking zou komen met Nederland en het leven aldaar.

Ook onze Gouvernementsmarine trekt den Indischen jongen niet aan, 't geen zeker ten deele het gevolg kan zijn van het feit, dat de financieele positie der officieren van deze marine tot voor korten tijd op een te laag peil is gehouden, terwijl voorts de dienst te eentoonig is, 't geen verholpen zou kunnen worden door de functiën der gouvernementsmarine in nuttigen zin uit te breiden.

Ook wat de *Inlandsche bevolking* betreft, vervolgt de *S. P.*, kan de Indische scheepvaart hare schepelingen slechts uit bepaalde groepen dier bevolking recruteeren. Java, in de middeleeuwen bewoond door een zeevarend volk, dat met zijne vloten den geheelen Indischen Oceaan bestreek, heeft zich totaal van de zee afgekeerd, met uitzondering van den Oosthoek. De Paketvaart Mij. recruteert haar Inlandsche schepelingen 't liefst en in hoofdzaak te Grissee. Ook in Borneo, Celebes en Amboina vindt men nog een zeevarende bevolking. In 1916 heeft het Gouvernement te Makassar een kweekschool opgericht voor Inlandsche schepelingen, hoofdzakelijk bestemd voor den dienst bij de marine. Deze opleiding heeft voornamelijk ten doel eenig onderricht in de Hollandsche taal, het aanleeren van netheid, orde en tucht, lichamelijke opvoeding en ten slotte het bijbrengen van eenige vakkennis.

De toeloop tot deze Inlandsche zeevaartschool is vrij groot. De cursus-1920 begon met 123 leerlingmatrozen; onder deze waren slechts 8 Javanen, de overigen waren Menadoneezen en Ambonneezen. In verband met de eerste resultaten van dit onderwijs, welke niet aan de verwachtingen beantwoord-

den, werd de cursus voor de matrozen verlengd tot 2½ en voor de stokers tot 2 jaren. Alle Inlandsche jongens, die op voldoende wijze het Maleisch kunnen lezen en schrijven in Latijnsche karakters, kunnen tot deze Inlandsche zeevaartschool worden toegelaten. Het Hollandsch leeren zij dus van meet-af op de school zelve.

De film „Doekoen Kaoem Moeda".

Er bestond te Weltevreden in den avond van 26 Febr. j.l. zeer veel belangstelling voor de vertooning van de in de filmateliers van den burgerlijken geneeskundigen dienst vervaardigde film, getiteld „Doekoen Kaoem Moeda". De gouverneur-generaal met gevolg en vele autoriteiten woonden de voorstelling bij. Het *Soer. Hbl.* van 1 en 2 Maart zegt er van o.m.:

Dr. Römer opende den avond met een korte uiteenzetting van den inhoud der film. Het is de geschiedenis van een eenvoudige Inlandsche familie, bestaande uit vader, moeder en drie zoons. Eén der zoons wordt aangetast door een longziekte, welke hem — door verwaarloozing en door de „deskundige" behandeling van een doekoen — ten grave sleept. Inmiddels heeft hij de geheele woning geïnfecteerd, zoodat kort na zijn dood de tweede zoon wordt aangetast. Deze is er echter sneller bij, na een brochure gelezen te hebben van de Volkslectuur en laat zich door een dokter onderzoeken, zeer tegen den wil van den vader in. Hij wordt in een sanatorium verpleegd en komt sterk en gezond weerom. Dan wordt ook de derde zoon het slachtoffer der gevreesde ziekte. De herstelde raadt hem aan zich onmiddellijk onder behandeling te doen stellen en weet ten slotte zelfs zijn vader, het eenvoudige mannetje, over te halen zelf mee te gaan. Amusant is de wijze, waarop de man bij den dokter zeer wantrouwend kijkt naar de instrumenten, welke deze voor zijn onderzoek gebruikt. Hij vertrouwt het zaakje maar half, doch wanneer ten slotte de dokter mededeelt, dat zijn zoon thuis verpleegd kan worden en hij met eigen oogen het herstel van zijn jongen kan aanschouwen, maakt ook bij hem het wantrouwen plaats voor het diepste vertrouwen in onzen geneeskundigen dienst.

De film is duidelijk en eenvoudig, een zuiver nuchtere wedergave van de feiten, zij het dan misschien een weinig overdreven, hetgeen in dit geval evenwel aan het nut van het werk niet afdoet. De opschriften zijn alle in het Maleisch gesteld, omdat de film speciaal voor Inlandsche kringen gemaakt is.

De aanwezigen, voor meer dan de helft bestaande uit Inlanders, leerlingen van de „Stovia" en personeel van den B. G. D., gaven meer dan eens blijk van hun goedkeuring. Met zeer veel belangstelling volgde de zaal de drie deelen lange film.

Speciaal voor de Inlandsche en Chineesche kampoengbevolking is het van zooveel belang om bekend te raken met de vreeselijke *tuberculose*, die juist onder de kampongbevolking erger heerscht dan men zou denken. Bij eenige bekendheid met deze ziekte zou het aantal slachtoffers veel kleiner zijn, te meer daar tuberculose in het beginstadium in zeer vele gevallen nog te genezen zou zijn. Daarom roept de B. G. D. de hulp van de Pers in, om zooveel mogelijk bekendheid te geven aan het bestaan dezer nuttige en tevens goed geslaagde film.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Reiskosten voor Ned.-Indische Bedevaartgangers, die eene reis naar het Heilige Land van Arabië willen ondernemen.

Behalve over de politieke toestanden in Arabië en het molest, dat de Ned.-Indische pelgrims dientengevolge in dat land ondervonden, zijn in deze rubriek herhaaldelijk klachten uit de Inlandsche pers overgenomen over het transport heen en terug der bedevaartgangers, hun verblijf in Arabië en tal van zaken meer.

De heer Aboe Bahar gelar Baginda Maharadja, op Pasar Batipoeh, ter hoofdplaats Padang (Westkust van Sumatra), adverteert thans in de „Sinar Sumatra" van 8 December 1922, namens het hoofdagentschap zijner firma te Batavia, dat hij, als agent, met ingang van 1 Januari 1923, in het belang van het Mohamedaansch geloof en van zijne geloofsgenooten en met Gods liefde en barmhartigheid, passagebiljetten naar Arabië verkoopt aan allen, die hunne geloofsverplichtingen wenschen te vervullen en de reis naar het Heilige Land willen aanvaarden.

Van verhoogingen der passagetarieven en van afwijkingen der door het hoofdagentschap te Batavia vastgestelde voorschriften kan geen sprake meer zijn, hetgeen de reis vergemakkelijkt en veraangenaamt.

Die tarieven ten zijnen kantore zijn als volgt:

ƒ 175.— voor elken bedevaartganger boven de 12 jaar; het quarantainegeld is daarin niet begrepen;

ƒ 87.50 voor elk kind van 1 tot 12 jaar; het quarantainegeld daarin niet begrepen.

Kinderen beneden den 1-jarigen leeftijd zijn vrijgesteld van alle betalingen.

De quarantainegelden, zoowel voor ouderen als voor jongeren, komen, ten bedrage van ƒ 27.— per persoon, voor rekening van de bedevaartgangers.

De passagebiljetten zijn op de terugreis van Djeddah naar Indië ook gangbaar op de schepen van de Rotterdamsche Lloyd en op de stoomers van de maatschappij „Oceaan".

Het jaar 1922.

Het afgeloopen jaar 1922 was voor de bevolking van Ned.-Indië een jaar van moeilijkheden en kommer, schrijft de redactie van de „Sinar Sumatra" in haar nummer van 30 December 1922.

De door haar ondervonden tegenslag was niet alleen een gevolg van de naweeën van den grooten oorlog, welke men, naar het schijnt, niet te boven kan komen, doch ook van de plaats gehad hebbende overstroomingen in de rivieren, branden, stormen en voedselnood in de verschillende streken van het land.

Het volk verlangde naar den vrede en vertrouwde dat de Volkenbond de verschillende landen zou weten te vereenigen en de zoo noodige samenwerking in het leven zou weten te roepen, doch dat vertrouwen werd op ernstige wijze geschokt, sedert de conferenties te Genua, Washington, Den Haag, Parijs, Londen en Lausanne geen zichtbare vruchtbare resultaten konden opleveren.

Let men daarbij op de ernstige wijze, waarop de Ned.-Indische Regeering haar bezuinigingsprogram stelselmatig doorvoerde, dan is het duidelijk dat de levensvoorwaarden voor de volken van Ned.-Indië in het jaar 1923 nog ongunstiger zullen worden en dat men de grootste moeite zal ondervinden bij het zoeken naar een loonenden werkkring.

De algemeene toestand in China kenmerkte zich door voortdurende onrust, tengevolge van de bestaande tegenstellingen op politiek gebied tusschen de politieke partijen in het land.

Een lichtpunt was, dat in het jaar 1922 door het Westersche element op geen enkel stuk grondgebied beslag werd gelegd.

Men hoopt, dat het aan het nieuw opgetreden Ministerie gelukken zal, zoowel op economisch, financieel als op politiek gebied, een gezonden toestand in het leven te roepen en eene goede verhouding met het buitenland te bewaren.

Algemeen vertrouwt men, dat de besprekingen over de Turksche belangen op de conferentie te Lausanne tot gunstige resultaten zullen leiden.

De twee krachtige Turksche persoonlijkheden, met name Mustapha Kemal en Ismed Pasha, zijn daarbij tevens de voorvechters van den Islam.

Zij kunnen door hun optreden de Indische volken leeren hoe men het moet aanleggen om van knellende banden te worden bevrijd.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Over de wijze van het aanbrengen van verbeteringen in de „Tiong Hoa Hwee Koan" vereeniging.

II (Slot).

Bij een slecht gevulde kas is men wel verplicht te bezuinigen op de bezoldiging van de onderwijzers, waarvan men juist een groot aantal dringend noodig heeft, doch het is duidelijk, dat, bij de toepassing van dit systeem, men niet de beschikking zal krijgen over onderwijzers, die in het bezit zijn van een diploma van een normaal-cursus.

Hierbij komt nog de omstandigheid dat de Chineesche leerkrachten, die uit China naar Ned.-Indië komen, òf een en ander in eigen land hebben te verbergen, òf wel van zins zijn zich in Indië niets aan genoegens te laten ontzeggen.

Met zulke pretmakers is het onderwijs niet op peil te brengen of te houden; òf zij willen geld maken òf aan hunne genoegens botvieren.

En toch legt men de opleiding der Chineesche kinderen in de handen van zulke personen, in de hoop natuurlijk dat hunne opleiding niet zal onderdoen voor die van andere kinderen, welke elders verkregen is.

Volgens de meening van den schrijver, zullen de ouders daarop even lang moeten wachten als op een morgendauw midden op den dag.

In alle lagen van de Chineesche samenleving ziet men dit ook zoo in en dit feit verklaart, dat zoowel rijken, middenstanders als armen liever de intellectueele opleiding hunner kinderen toevertrouwen aan de onderwijzers op de Hollandsche school en de Chineesche scholen der vereeniging, uit gebrek aan vertrouwen, laten voor wat zij zijn.

De meestal gefortuneerde leden der Tiong Hoa Hwee Kwan-besturen hebben dat trouwens vanaf de oprichting der vereeniging altijd gedaan, hoofdzakelijk om reden zij meenden dat de opleiding op de Hollandsche school meer in het belang hunner kinderen was.

Die houding nu wijst niet bepaaldelijk op sympathie voor de Chineesche school, doch wel op de behartiging van de belangen van het eigen-ik en uit dat oogpunt beschouwd, behooren de heeren dan ook niet langer op de bestuurszetels der vereeniging plaats te nemen.

Zij hebben die functie om geen andere reden aanvaard, dan dat hun naam zou worden genoemd, dat is uit overweging van ijdelheid.

De schrijver heeft rijpelijk overwogen hetgeen te doen staat om verbeteringen in den thans bestaanden gebrekkigen toestand van de Jong-Chineesche Vereeniging te brengen en is tot de slotsom gekomen, dat men hare Chineesche scholen daadwerkelijk, krachtig, moreel en geldelijk moet steunen, wil men vóórkomen dat het einde is het overblijven van den naam alleen.

Wanneer er eene behoorlijke organisatie aanwezig is, komt het onderwijs op de scholen geleidelijk wel terecht en behoeft men niet meer rond te bazuinen dat de kwaliteit van dat onderwijs zóó slecht is.

Beoogt men echter alleen de behartiging van materieele belangen, dan doet men beter tot de opheffing van de vereeniging te besluiten en der Regeering te vragen het aantal Hollandsch-Chineesche scholen te versterken.

De onderwijzers ontvangen dan tevens eene hooge bezoldiging en worden op die wijze tevreden gesteld.

Stelt men daarentegen prijs op de ontwikkeling van den Chineeschen stam, laten de rijke en gegoede Indische Chineezen dan, in navolging van hetgeen de Westerlingen doen, niet schuchter zijn om hunne beurs in het belang van het Chineesch onderwijs te openen.

Er zijn nog genoeg geldelijk welgestelde Chineezen in Ned.-Indië, die, als zij iets gevoelden voor de groote Chineesche belangen, zeker hun geld niet zouden wegsmijten op de speeltafel of verdoen aan tal van andere onbehoorlijke zaken.

Maar door hunne onverschilligheid zetten zij die groote belangen op zijde en geven de voorkeur aan het leven in een villa in de bergen, het rondrijden in fraaie auto's enz., zonder daarbij in acht te nemen de waarheid dat niet geldelijke welgesteldheid, doch wel onderwijs het beschavingspeil van de Chineezen in Ned.-Indië hooger zal opvoeren.

Die welstand staat in het nauwste verband met het onderwijs en daarom roept de schrijver de millionairs onder de Chineezen in Ned.-Indië op om met hun geld het Chineesche onderwijs te steunen.

LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

In de April-afl. besluit Dr. G. J. Nieuwenhuis zijn beschouwingen over de economische opvoeding in de Philippijnen.

Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan en de hr. C. Lekkerkerker geven eene beschrijving van een Balineesch geneeskundig handschrift, een receptenboek, in hoofdzaak voorschriften bevattend bij zwangerschap, bevalling, kraambed en kinderziekten. De hr. Lekkerkerker vertaalde den (gedeeltelijk) Maleischen tekst in het Nederlandsch en voorzag dien van aanteekeningen, terwijl Prof. de Zwaan het artikel componeerde.

De hr. H. R. Roelfsema vervolgt zijn vloeiend geschreven „Grepen uit den Indischen Archipel." Schr. behandelt thans in hoofdzaak het karakter van den Inlander en bespreekt eveneens de kwestie of het thans geraden is in Indië een werkkring te zoeken.

Overigens de vaste rubrieken: Koloniale literatuur. Wetenschap en industrie, Revue van brochures, enz.

Djawa. Orgaan van het Java-Instituut.

Mej. Dr. Martha A. Muusses bespreekt in No. 4 van den 2en jaarg. „Een enkel detail van de Hindoe-Javaanse bouwwerken", n.l. de Kala-koppen, die aan geen enkel tempelgebouw ontbreken; eenige illustraties verduidelijken de beschrijving.

Petroek als Vorst is de titel eener bijdrage van H. O., die daarin eenige fragmenten uit het Wajang-poerwo-tooneel verklaart, die onlangs door Sobo Karti (de Semarangsche Volkskunstvereeniging) werden opgevoerd.

Boedihardja schrijft over Dropadi en Pancawala (haar zoon) en vergelijkt de beschrijving welke van deze vrouw in de oude en de nieuwe Javaansche letterkunde wordt gegeven.

Bij sommige Javanen vindt men niet zelden een boek, genaamd „Primbon", in bewaring, voornamelijk handelend over goede en slechte dagen, maar ook bevat het de uitlegging van verschillende droomen. „Inggris" geeft 115 uitleggingen ontleend aan zoo'n Javaanschen primbon.

Behalve de rubriek boekbespreking bevat dit Nr. van Djawa dan nog verbeteringen en aanvullende illustraties van het artikel over Balische muziek, verschenen in de vorige afl.

Koloniale Studiën.

Inhoud van het Febr.-Nr. De vreugde van den arbeid, door Paul van Schilfgaarde. — Het kiesrechtvraagstuk in Indië, door J. W. Meyer Ranneft. — De wereldproductie van maïs en Indië's aandeel daarin, door Dr. P. J. S. Cramer. — Het Grieksche humanisme als factor bij de vorming van Indische juristen, door Mr. A. B. Cohen Stuart. — Gedachtenwisseling (Indisch grondrecht en de stadsuitbreiding, door J. J. G. E. Rückert). — Persoverzicht. (Petroleumpolitiek. — Een zeehaven voor Semarang. Auto-activiteit naast autonomie. Enz.). — Boekbespreking (Hierin o.m. overzicht van: D. M. G. Koch, Herleving. Oorsprong, streven en geschiedenis der nationalistische beweging in Britsch-Indië).

Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde.

Afl. 6 van deel LXI van het Tijdschrift van het Bat. Genootschap van K. en W. is grootendeels gevuld met eene bijdrage van den hr. A. K. A. Gijsberti Hodenpijl, getiteld: Een merkwaardige zeereis van Manilla naar Japan in 1704 (met 2 bijlagen). De hoofdpersoon van dit opstel, Karel van der Hagen, die met vijf gezellen, 2 Hollanders en 3 Engelschen, de hiergenoemde reis maakte, heeft gedurende zijn geheele verblijf in Indië van 1699—1705 een zeer avontuurlijk leven geleid. In zijn Inleiding geeft de hr. G. H. daarvan een aaneengeschakeld verhaal, waarna hij Van der Hagen aan het woord laat.

Prof. Dr. N. J. Krom schrijft over „de verdwenen Brahma uit het Museum te Batavia". Dit bronzen beeld moet bijzonder fraai zijn geweest; het werd in 1843 door het Bat.

Gen. aangekocht, maar is later spoorloos en geheimzinnig verdwenen. Dr. Krom, die van meening is dat „nu voor persoonlijke gevoeligheden niet meer gevreesd behoeft te worden", licht een tipje van den sluier op, waarachter we o.a. Dr. W. R. baron van Höevell, den toenmaligen president van genoemd genootschap, zien verschijnen.

Dr. M. Neyens geeft een korte bijdrage: „Van een oud fort en een ondeugend opschrift", welke betrekking heeft op het fortje Tolucco of Hollandia op Ternate. Het is Dr. N. na veel moeite gelukt het Nederlandsche opschrift van een aldaar geplaatsten steen te ontcijferen.

Gedenknummer van Jong Sumatra.

Den 9en Dec. 1922 was het vijf jaar geleden, dat de Jong Sumatranen Bond zijn intrede in de wereld deed. Dit jubileum is door het Hoofdbestuur gevierd met een geïllustreerd gedenknummer van het Orgaan van dien Bond, dat belangrijk van inhoud is en o.m. de volgende bijdragen bevat.

Iets over de ontwikkelingsmogelijkheid van een Sumatraansche natie, door Dr. B. Schrieke. — In hoeverre zou de in alle opzichten heterogene bevolking van Sumatra in de toekomst tot eenheid kunnen komen onder den invloed der moderne ideeën? Is de opbouw van een Sumatraansche natie mogelijk? door S. Goenoeng Moelia. — Een Sumatraansche natie, door Pastoor J. J. van Rijckevorsel. — Sumatra's eenheid. (Bijdrage tot een dynamisch-psychologische hèr-stelling van het probleem), door Amir. — Eenheid der Sumatraansche volken, door Nazief. — Pemandangan (Maleische bijdrage), door Hadji Abdullah Ahmad. — Iets over de Sumatranen als zeevarend volk, door Amir. — Trouwen in de Bataklanden, door Diapari Siregar. — De strijd der Padries, door Bahder Djohan. — Het animisme, door Mansoer.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 15. De Indische belastingen in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, door D. Rubenkoning. — De handel van Australië met Ned.-Indië gedurende het fiscale jaar 1921—22. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft ditmaal literatuur over economische zaken, nijverheid, delfstoffen en metalen, arbeidsvraagstukken, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 36. De rubberrestrictie en haar uitwerking, door W. d. V. — Het aanleggen van tennisbanen (in Indië), door P. Dakkus. — Over wilde varkens en varkensbestrijding, door J. C. v. d. Meer Mohr. — De meest bekende Indische plantengiften, door Espé. — Aardbeiencultuur, door J. van Baalen. — De volkstheecultuur. — Proeven tot bestrijding der koffiebessen-boeboek, door Dr. E. R. Hallauer, met persoonlijke aanmerkingen van Prof. Dr. Friederichs.

Groot Bandoeng.

Het Febr.-Nr. van Groot Bandoeng bevat een boos artikel naar aanleiding van het in de Ind. dagbladen verschenen stuk van een viertal Bataviasche doktoren, „die zich hebben geblameerd door in de pers een persoonlijken aanval op den apotheker Tillema, den schrijver van Kromoblanda, te lanceeren, wijl deze het had durven bestaan Batavia als de meest ongezonde stad ter wereld te kwalificeeren en in verband daarmede te ontraden in de toekomst daar de medische school te vestigen."

Niet zoozeer echter gaat het om den hr. Tillema in bescherming te nemen, die „mans genoeg is om z'n eigen paadje schoon te vegen", maar het aan de belangen van Bandoeng gewijd maandblad toornt vooral, omdat de Bataviasche geneesheeren de gelegenheid hebben aangegrepen om een aanval op Bandoeng te doen, welke plaats zij als ongezond kwalificeeren en als een broeinest van typhus. Groot Bandoeng vraagt bewijzen en geen frazes. (Zie ook beneden onder het opschrift Vrije Arbeid).

Verder bevat dit Nr. een uitvoerig artikel, met tal van interessante afbeeldingen, van Dr. L. Balner: Land, volk en geneeswijze bij de Dajakstammen van de Apokajanstreek (tekst eener voordracht, gehouden op het 2e Ned.-Ind. Natuurwetenschappelijk Congres te Bandoeng).

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Afl. 2. Kunst en kunstvaardigheid in Indië (vervolg), door N. — Banka (beschrijving der tinwinning op dat eiland), door ir. M. C. Kort (vervolg). — Bevrijding der Toradja's van de Bonieren. Eenige gegevens betreffende de geschiedenis van het landschap Ma'kalé (slot), door D. C. Prins. — Het Bataviasche stadhuis, door S. Kalff. — Een hygiënische studiereis in West-Indië (ontleend aan de N. R. Ct.).

Orgaan der Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

Uit den inhoud der Febr.-afl. Militaire paedagogiek, door Sorjamen. — Een en ander over het kaarteeringswerk, door

J. Th. Horstink. — Nonactiviteit bij de militaire administratie, door Muusze. — De salarisherziening. — Legerperspectieven. Prae-advies ter inleiding van de besprekingen betreffende „de veroudering van het officierskorps", op verzoek van het H.B. uitgebracht door den kapitein van den Generalen Staf C. M. J. Tismeer.

In- en Uitvoer.

De hr. Th. O(p) d(e) C(oul) vervolgt in het Nr. van 11 dezer zijne beschouwingen over de vooruitzichten onzer Indische cultures voor 1923.

Schr. behandelt thans het artikel koffie. Hoewel in 1922 de boeboek in vele tuinen verwoestingen heeft aangericht en de productie van verscheidene ondernemingen is tegengevallen, was het afgeloopen jaar voor de producenten over het algemeen niet ongunstig; de handelsprijs liet voor hen een behoorlijke winstmarge. De vooruitzichten voor 1923 zijn voor onze Indische koffie-producenten bevredigend, zegt schr.

Pensioenfonds Geëmployeerden Suikerindustrie.

Afl. 6 van jaarg. '23 van het Archief voor de Suikerindustrie in Ned.-Indië bevat een uitvoerig artikel over de stichting: „Het Pensioenfonds voor geëmployeerden in dienst van Ned.-Indische suikerondernemingen". Dit fonds, opgericht medio Mei 1920, omvat op het oogenblik 134 fabrieken, waarvan de eigenaren als contribuant zijn toegetreden. De bedoeling van den schrijver van het artikel, den hr. C. A. J. Jochems, is de bepalingen van het fonds meer algemeen bekend te maken onder de geëmployeerden, en ook onder hen, die van voornemen zijn bij de suiker in dienst te treden.

Vrije Arbeid.

In het Maart-Nr. komt de hr. H. F. Tillema terug op zijn indertijd in hetzelfde maandblad geschreven artikel „Nooit een universiteit te Batavia", dat in de pers zeer de aandacht getrokken heeft. De hr. T. handhaaft zijn meening dat de bevolking van Indië het meest gebaat zal zijn wanneer de komende universiteit geplaatst wordt in een frische koele gezonde stad in de goenoeng (Bandoeng bijv.), en niet in een zwoel-warme ongezonde kuststad (Batavia bijv.). De voornaamste tegenstanders van den hr. T. in deze kwestie, de vier Bataviasche geneesheeren, kunnen niet beweren dat hij geen eerlijk strijder is, want hun scherp en sterk persoonlijk karakter dragend stuk in de Ind. dagbladpers neemt de hr. T. in Vrije Arbeid geheel over, „waardoor het een langer bestaan is gewaarborgd", met de belofte op den inhoud t. z. t. terug te komen. (Zie ook hierboven onder het opschrift Groot Bandoeng).

Genoemde hr. Tillema wijdt nog eene beschouwing aan het jaarverslag over 1920 van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Indië en aan den gezondheidstoestand in de groote steden van Java.

Nieuw-Indië.

Het Maart-Nr. bevat een artikel over de inlandsche beweging in de laatste paar jaren, geschreven door iemand „die tot voor korten tijd midden in die beweging zat". Men moet erkennen dat dit stuk een geheel andere kijk geeft op hetgeen er op politiek gebied onder de Inlandsche bevolking omgaat, dan die verkregen bij de bespreking in de begrootingsstukken der Nederlandsche Regeering en de mondelinge beschouwingen van den Minister van Koloniën.

„Het ergste is wel — zegt de schr. — dat de Inlanders zich hoe langer zoo voorzichtiger en zoo minder in het openbaar uiten, zoodat niet altijd blijkt wat er onder de bevolking omgaat en allerlei geheim gekonkel in de plaats komt van openlijke oppositie".

Verder bevat dit Nr. o.m. een (deels critische) beschouwing naar aanleiding van Pastoor F. van Lith's brochure: De politiek van Nederland ten opzichte van Ned.-Indië.

De Thee. Driemaandelijksch tijdschrift.

Hoofdzakelijke inhoud van jaarg. 3, No. 4. De toestand onzer selektieproeven, door C. P. Cohen Stuart. — Voorschriften voor verhoudingscijfers bij den pluk? door C. P. Cohen Stuart. — Tephrosia en wortelaaltjes, door R. Menzel. — Over het schadelijk optreden van een spanrups in de thee, door R. Menzel. — Over mossen en korstmossen op de stammen en takken der theeplanten, door Dr. Ch. Bernard. — Boorders in het hout der theekisten, door Dr. Ch. Bernard.

Als los bijvoegsel bevat dit Nr. een prospectus van een Handleiding voor de theebereiding, door Dr. J. J. B. Deuss en van een geïllustreerd Handboek der Javaansche theeonkruiden en hunne beteekenis voor de cultuur, door C. A. Backer en Dr. D. F. van Slooten.

Encyclopaedie van Ned.-Indië.

Wederom is een afl. (de 4e) verschenen van Aanvullingen en wijzigingen der Encyclopaedie van Ned.-Indië onder redactie van Prof. D. G. Stibbe ('s-Gravenhage, M. Nijhoff — Leiden, E. J. Brill).

De voornaamste (uitvoerigste) onderwerpen in dit Supplement behandeld, zijn: Veeziekten (slot), Autonomie, Regentschapsraden, Vaartuigen (zeer uitvoerig), Adatrecht.

Opgang. Geïllustreerd maandblad voor Indonesië.

Onder dezen titel is verschenen, als uitgave van de Uitgevers Mij. Adi Poestaka te 's-Gravenhage, het eerste Nr. van een periodiek, dat na het 3e nummer, bij genoegzame deelname, geregeld maandelijks zal uitkomen. Zij, die aan het adres van redactie en administratie, Laan van Meerdervoort 332, Den Haag, *f* 0.50 overmaken, ontvangen bij verschijning de Nrs. 2 en 3 en desverlangd ook een ex. van het eerste Nr. gratis er bij.

Dit eerste Nr. maakt een uitstekenden indruk en bevat o.a.: Cultuurkarakters. I. (Z. H. Ario Praboe Prangwadono, Prins Mangkoe Nagoro VII). — Een Westerling over gamelan en dans. — De Bosscha-sterrenwacht. — Indonesiërs en de rechtsstudie. De artikelen zijn van mooie illustraties voorzien.

Deze poging van Indonesische zijde, om een goed geredigeerd maandblad in het leven te roepen, verdient o.i. waardeering en vooral steun.[1])

* * *

Geological, petrographical and palaeontological results of explorations, carried out from Sept. 1917 till June 1919 in the island of Ceram, by L. Rutten and W. Hotz. First series: Petrography. I: H. de Jong. Studien über Eruptiv- und Mischgesteine des Kaibobogebietes (West Ceram). Amsterdam, J. H. de Bussy. Met kaartje en platen.

The problems of hydro-electric power. Existing and prospective stations in Insulinde. With illustrations. (Netherlands Indies Review. April 1923).

Petroleum in the Dutch East Indies. An interesting article reproduced from „The Lamp”. (The Petroleum Times. Vol. VII, No. 188, 1922, p. 235). Met ill. en kaart.

Poeloe Laoet, door J. Rueb. (Overdruk uit het maandblad „Mijnwezen”, Maart '23).

Die Buddha-Legende auf den Flachreliefs der ersten Galerie des Stûpa von Boro-Budur, Java. Verkleinerte Wiedergabe der Umrisszeichnungen von F. C. Wilsen. (Leipzig, O. Harrassowitz).

Tweeërlei stelsel van koloniaal volkscrediet (Britsch- en Ned.-Indië), door Dr. J. H. Boeke. (Blaadje voor het Volkscredietwezen, 15 Febr. '23).

Het rioleeringsvraagstuk in Nederlandsch-Indië. Bijdrage van het Departement van Burgerlijke Openbare Werken. Met platen. (Indisch Bouwkundig Tijdschrift, 15 Febr. '23).

Van de Javaansche muziek en hare verhouding tot andere Aziatische en tot Europeesche muziek, door Soorjo Poetro. (Wederopbouw, 5e jaarg., No. 9—10).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. 1923, No. 10. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

The Native press of the Dutch East Indies, by S. M. Zwemer. (Moslim World. Jan. '23).

Onze koloniale landbouw. Twaalf populaire handboekjes over Ned.-Indische landbouwproducten, onder redactie van Dr. J. Dekker. V. De rijst, door J. J. Paerels. 3e druk. (Haarlem, H. D. Tjeenk Willink).

[1]) Heeft de heer Noto Soeroto, die blijkbaar de ziel dezer sympathieke onderneming is, de bescheidenheid niet te ver door gedreven met het weglaten van zijn naam, welke o.i. juist eene aanbeveling zoude zijn geweest?

Suriname.

Nu onze Surinaamsche medewerker, door buitenslandszijn, ditmaal verhinderd is zijn wekelijksche bijdrage te leveren, doet het ons genoegen, hieronder de weergave te kunnen geven van hetgeen mevrouw H. Kasteleijn-Beyerinck in een onlangs gehouden samenkomst tot gedachtenwisseling over Suriname te berde bracht:

„Er zijn vraagstukken, die ons, vrouwen, onmiddellijk aantrekken in onze nieuwe taak van mede te regeeren. Kinderwetten, hygiënische toestanden, de zorg voor onze ongelukkige zusters in de maatschappij, de bevordering van den vrede, lectuurverbod, onderwijs, en nog zooveel meer, hebben van zelf en onmiddellijk onze volle belangstelling.

Tot andere vraagstukken moet men zich met krachtigen wil neerzetten, ja soms wel dwingen.

Vergis ik me niet, dan behoort het bestudeeren van onze ongelukkige kolonie Suriname tot deze laatste. Dit meen ik reeds dikwijls opgemerkt te hebben, en juist daarom trekt het me zoo ontzaglijk aan een poging te doen Uwe be-

langstelling voor Suriname op te wekken, en U wat warmer te stemmen voor deze kolonie, die het zoo bitter voelt, dat ze nog altijd ons „leelijk jonge eendje” is.

Misschien, als ge er dan iets meer voor mocht gaan voelen, spreekt ge er ook over in eigen kring, en worden er mogelijk weder eenigen gewonnen, die er op aandringen, dat Suriname beter, d.i. praktischer geholpen worde dan tot nu toe, en dat het leere op eigen beenen te staan. Over de mogelijkheid daarvan zal ik 't verderop hebben. Thans ga ik U eerst kortelings de geschiedenis van het kind, dat we bemoederen moeten, in 't geheugen terug roepen.

Guyana in Zuid-Amerika, dat thans in drie deelen verdeeld is, Engelsch, Fransch en Hollandsch Guyana, schijnt al in 1494 door de Spanjaarden ontdekt te zijn. Het werd echter pas in 1596 officieel in bezit genomen voor den koning van Spanje.

Eenige jaren te voren, in 1580, waren er ook reeds Hollandsche kolonisten geweest, doch die werden in dat jaar '96 door de Spanjaarden met de Indianen samen verdreven.

Ze hielden echter vol, onze taaie Hollanders uit dien tijd, en in 1597 waren er weder twee scheepjes uit den Briel, onder Jan Cabiliau, in '99 Zeeuwsche schepen uit Middelburg en Vlissingen, en ook in Amsterdam en Rotterdam werden schepen uitgerust. Deze allen gingen handel drijven met de inboorlingen, en lieten, als ze terug gingen, agenten aan de rivieren achter, die producten verzamelden tegen dat er weer nieuwe schepen kwamen.

In 1604 legden daarop de Engelschen er hunne eerste volksplantingen aan, die evenwel mislukten. Een twintig jaar later kwam kapitein Marshall, naar wien nog steeds de Marshall-kreek genoemd is, er met 60 Engelschen om tabak te planten, maar pas in 1652 kregen ze er vasten voet toen Lord Willoughby er voor den koning van Engeland van uit Barbados beslag op legde. (Barbàdos, zoo spreken ze daar den naam uit, dien wij vroeger op school als Bàrbados leerden).

Ze vonden er toen een kleine Hollandsche nederzetting aan de Commewijne, een der groote rivieren, die Suriname doorsnijden, en Portugeesche Joden, die uit Brazilië verdreven, in Boven-Suriname woonden, welke streek nu nog bekend is als de „Joden-Savannah”. Met beide naties leefden ze in goede verstandhouding.

Maar toen kwamen de Engelsche oorlogen en in den tweeden, in 1667, was het wederom een Zeeuw, Abraham Krynssen, die Suriname op de Engelschen veroverde. Bij den vrede van Breda, in 1667, werd het daarop aan ons toegewezen in ruil voor Nieuw-Amsterdam, het latere New-York.

Sedert dien bleef het in ons bezit; alleen namen de Engelschen het in den Franschen tijd voor den Prins van Oranje in bewaring, zooals ge U nog wel uit Uw schooldagen herinneren zult. Ze gaven het echter in 1816 weer terug, toen Napoleon verdreven werd.

Suriname is dus nu reeds meer dan 250 jaren in ons bezit. Na 1667, de vrede van Breda, begint de groote ontwikkeling van Suriname.

Reeds in 1621 hadden we onze W.-Ind. Compagnie gesticht, die het octrooi kreeg op Afrika, geheel Zuid-Amerika en, zooals de term luidt, „de ontdekte of nog te ontdekken Australsche Zuiderlanden” te handelen. Suriname behoorde toen eigenlijk aan de Staten van Zeeland, die de expeditie van Krynssen betaald hadden, doch de 7 Provincies betwistten steeds dat uitsluitend eigendomsrecht, tot in 1682 eindelijk de Zeeuwsche Staten het aan de W.-Indische Compagnie verkochten. Daar deze echter de kosten van de expeditie (260.000 g.) niet kon vergoeden, werd reeds het volgend jaar de „geoctroyeerde societeit van Suriname” gevormd, bestaande uit drie deelen, de W.-Ind. Compagnie, de stad Amsterdam en de familie van Aerssen van Sommelsdijk. Ze stonden onder oppergezag van de Staten-Generaal. François van Aerssen werd gouverneur van Suriname.

Het was een merkwaardig man, die enorm veel voor de kolonie gedaan heeft. Het lijkt dikwijls alsof de bloei van een heel land of een heel gewest op één man of eenige weinige mannen terug te brengen is. Dat hebben we ook in Deli gezien, waar een handjevol ondernemende planters het land zoo snel voor de cultuur geschikt maakten.

Van Aerssen begon dadelijk de lage gronden aan de monden der rivieren in te polderen, als een echte Zeeuw, die met inpolderen vertrouwd was. Een vruchtbare strook land, 50 K.M. lang en 50 M. diep langs de kust, uit prachtig rivieraanslibsel bestaande, evenals Egypte uit dat van den Nijl, was geschikt voor bijna alle cultures. Alleen tabak, waar men oorspronkelijk mede begonnen was, ging niet zoo heel goed.

Maar suiker, koffie, katoen, cacao, bananen (daar bacoven genaamd) indigo, rijst, dit alles groeide en bloeide er uitstekend. Ook leverde het land prachtige houtsoorten en welriekende harsen op, en het klimaat was buitengewoon gunstig. In een interessant boekje, door Mrs. Aphra Behn geschreven, die in 1667 in Suriname woonde, welk boekje „De geschiedenis van den koninklijken slaaf Oronooko” heet en in vele talen vertaald is, staat dan ook deze op-

merking, dat „indien de koning van Engeland geweten had hoe ontzaglijk rijk land het was, dat hij bij den vrede aan Holland afstond, hij zich nog tweemaal bedacht zou hebben, eer hij dit deed.

Onder het bestuur van v. Aerssen verrezen dan ook de ondernemingen als paddestoelen uit den grond. Van 50 bij het begin van zijn mede-eigenaarsschap, steeg het aantal tot 200 nog bij zijn leven, en in 1764, het punt van den hoogsten bloei, bereikte het de 400. Deze plantages lagen meest langs de groote rivieren, waarover dan ook het heele verkeer ging. Tusschen de plantages onderling werden slechts kleine landwegen uitgespaard.

Men had toen ook voldoende werkkrachten aan de slaven, die er sedert 1620 uit Afrika (de goudkust) aangevoerd werden. De Indianen waren door de Spanjaarden voor een groot deel uitgeroeid en ook niet geneigd tot landbewerken. Goedkoope werkkrachten waren die slaven niet; het vervoer, de verzorging, en niet te vergeten de som, die aan het opperhoofd, waarvan het zoogenaamd krijgsslaven waren, betaald moest worden, bedroegen heel wat, doch de cultuur kon deze kosten dragen. De slaven woonden bij elkaar in het slavenkamp en hadden ieder een stukje grond, waarop zij eetbare gewassen teelden, z.g.n. kostgronden. Ze hadden het niet altijd kwaad, vooral de huisslaven niet, wier toestand soms aan die in Rome en in het Oosten deed denken.

De plantages leverden weldra groote winsten op en de eigenaren werden zeer vermogend.

Dit is het rijke en welvarende verleden van Suriname.

Laten we nu nog even de oorzaken samenvatten, waaraan het land zijn grooten bloei te danken had. Het waren er drie:

de vruchtbare grond;
het gunstige klimaat;
de voldoende werkkrachten, zij het ook, dat ze veel kostten.

De grond is nog even vruchtbaar en willig; het klimaat is niet veranderd en het is niet onmogelijk om weder voldoende werkkrachten te verkrijgen.

Er worden op het oogenblik nieuwe pogingen gedaan om het land er weder bovenop te helpen en deze verdienen inderdaad onze volle belangstelling, want het trachten een kolonie, die bloeien kàn, weder tot bloei te brengen, is een nationaal belang.

Nu kom ik tot de oorzaken van het verval:

Dit begon niet eerst met de afschaffing van slavenhandel en slavernij, maar er was reeds een andere oorzaak aan voorafgegaan. Toen het nu zoo goed ging met de plantages, nam eerst de weelde in het land zelve enorm toe, maar daarop gingen ook de rijke eigenaren liever in Europa wonen, in Amsterdam voornamelijk, waar ze het vele geld beter konden verteren. Reserves werden niet gemaakt, al het geld, dat binnenvloeide, werd verbruikt, en op de ondernemingen zelve werden plaatsvervangers gezet.

Echter bleef het nog een tijd lang gewoonte, dat de zoons zoo eenmaal in hun leven eens een reisje naar Suriname maakten om het land te zien, waar de rijkdom van de familie vandaan kwam, gelijk het volgend versje bewijst, dat men in de Encyclopaedie van W.-Indië kan vinden. Het luidt:

Gij waarde vrind begeert mijn dochter tot U
zoete lief.
Ik zal haar wel seeker geven tot U gerief,
Maar toon eerst, dat gij besit als man goeden moed
En dat gij vooraf de reis naar Suriname doet,
Zooals van oudts ieder opregt Zeeuwsch jongman past,
Dien een Zeeuwsche maeght heeft door haar schoon
verrast.

Die zoons echter bleven er niet, zooals in de Engelsche kolonies, waar het systeem van „the younger sons" zoo goed werkt, n.l. de jongere zonen van de groote adellijke families, die er heen gaan om er zich een toekomst te scheppen en er te blijven.

In 1807 kwam nu de afschaffing van den slavenhandel, vrij plotseling, en die van de slavernij in 1863 met een 10-jarigen overgangstijd, van welken tijd echter niet goed partij getrokken is. Hier is ook een punt, waarop Nederland zich veel te verwijten heeft tegenover de kolonie. Er is toen een voorstel gedaan om arbeiders voor landsrekening te laten overkomen om in het gebrek aan werkkrachten, dat zeker zou komen, te kunnen voorzien. Dit zou echter 3 millioen gekost hebben en is op voorstel ván v. Bosse afgestemd. Deze drie millioen echter op dat tijdstip, hadden ons, volgens het oordeel van velen, mogelijk verscheidene millioenen in latere jaren uitgespaard.

Engeland (het spijt me, dat ik dit ter vergelijking weder moet aanhalen) heeft het beter ingezien, en, nadat het ook eenige jaren met moeilijkheden te kampen had, in 1850 een groote leening gesloten om werkvolk uit Britsch-Indië te kunnen laten overkomen.

Hierna volgt in Suriname eerst de concurrentie van Amerika in de katoencultuur, waardoor deze in Suriname ten gronde ging en daarna eenige hevige ziekten in de culturen, heviger dan vorige, de krullotenziekte in de cacao en het plotseling kwijnen en sterven van de bacoven (banaan) variëteit, de gros Michel. Er waren altijd wel ziekten in de cultures gekomen, zooals trouwens, als men het goed bestudeert, in elk tropisch land. Men ziet echter, dat dergelijke ziekten ook weder te boven gekomen worden door nieuwe proeven, afwisseling van gewas en gronden, en onderzoekingen door de in de tropen zoo hoog noodige proefstations. Ook de krullotenziekte heeft men bij ons overwonnen. Bij de krullotenziekte worden de jonge takken of loten ziek, verschrompelen, gaan krullen (vandaar het woord) en worden eindelijk zwart. Men dacht nu, dat, als ze zwart waren, het gevaar van besmetting voorbij was. Maar de proeven hebben bewezen, dat juist deze zwarte loten de besmetting verspreiden en door deze zorgvuldig te verwijderen en te vernietigen, heeft men de verspreiding voorkomen en zijn ze de ziekte de baas geworden.

Wat de koffie betreft, er groeide daar vroeger een heerlijke soort van Arabische koffie. De verhalen van hoe de koffie er gekomen is, zijn soms zeer fantastisch. Er bestaat een vertelsel, dat een apotheker uit één partijtje boonen uit O.-Indië er één in een bloempotje gepoot zou hebben; daaruit kwam een plantje en uit dit oergrootvadertje zou de geheele koffiecultuur ontstaan zijn.

Dit verrukkelijke soort koffie ging echter achteruit, en daarbij had het een eigenschap, die voor Suriname al heel ongeschikt was. De mooie roode besjes werden n.l. allen opeens rijp en vielen dan af, en met het weinige werkvolk waren er geen handen genoeg om ze te verzamelen en te bewerken. De uitvoer ging zoo meer en meer achteruit, de opbrengst kon niet groot genoeg worden om het bedrijf in stand te houden en in 1890 was het zeer ongelukkige tijdstip daar, dat er in het geheel geen koffie meer verscheept werd. Toen is als redder in den nood, zegt de heer v. Blankensteyn in zijn uitmuntend stukje daarover in de „Rotterdammer", als redder in den nood, de Liberia-koffie gekomen. Ik zie Uwe gezichten al. De liberia koffie is bij ons niet zoo gezien, maar als men ze op de juiste manier zet, is ze toch heel smakelijk, en er zijn b.v. landen, die ze zeer op prijs stellen, o.a. Zweden, Noorwegen en Denemarken. En wat de bananen betreft, kweekt men thans een andere soort, waarvan goede verwachtingen bestaan. Maar ...... men heeft niet veel moed meer, men heeft geen vertrouwen in Suriname, en dat komt ook al doordat onze aandacht zich zoo bijzonder wijdt aan onze zooveel meer voordeelen-opleverende andere kolonie.

Terwijl n.l. in Suriname de moeilijkheden zich opstapelden, zag men O.-Indië tot grooten bloei komen door de gemakkelijkheid, waarmede men daar volop werkvolk kon krijgen. Het is menschelijk en begrijpelijk, dat men daardoor meer belangstelling had voor Java en liever zijn geld in de ondernemingen aldaar stak, maar het is bitter hard voor Suriname, dat zich niet alleen door het moederland verlaten voelde, maar ook zag dat er, vooral na de ongelukkige cacao-ziekte en de proef met de bananen, zelfs een soort weerzin en afkeer van het land bij ons ontstond. Men deed geen nieuwe proeven meer en velen vonden het land met zijn rijken bodem en gunstig klimaat enkel nog maar goed om verkocht te worden. Welk een indruk zou dit echter maken. Een land, dat een kolonie met een goed klimaat en bodemgesteldheid niet tot bloei brengen kan, geeft zich zelf een brevet van onvermogen als koloniale mogendheid. En dat zou dan met ons het geval zijn, die in de 17e eeuw met de zoo menige kolonie goed hebben beheerd, en die met de Engelschen bekend stonden als de beste koloniseerders.

En dan, wie geeft er wat voor?

Amerika, zegt men. Vandaar zijn echter reeds stemmen opgegaan, die aanraden vooral geen bod er op te doen, doch kalm af te wachten. Als de Nederlanders geen weg meer weten met Suriname en er geen geld meer aan willen besteden, valt het hen vanzelf in den schoot. Suriname verkoopen! Het is of men ons zegt een kind, dat ons veel moeite geeft, en waarin we bijna geen toekomst zien, maar eenvoudig van ons af te stooten, en toch, hoe menig kind, als de ware methode maar eenmaal gevonden werd, en vooral als het fond zoo goed was als hier, is nog geworden tot vreugd, ja trots zijner ouders. Het kind is ons eigen vleesch en bloed, het voelt zichzelve nauw met ons verbonden. In deze kolonie spreekt een ieder Hollandsch. Onze Koningin is er geliefd en geëerd, „Missie Willemien", wij zelven hebben 't ontwikkeld en bevolkt, of asyl verleend aan immigranten, er is geen noemenswaardige eigen bevolking, die recht heeft op den bodem. Dit alles zijn redenen, die ons Suriname als een loot van onzen eigen stam moesten doen beschouwen, de 12de provincie, zooals ze wel eens genoemd werd. Ik geloof echter niet, dat er thans nog veel op die wijze aan haar gedacht wordt.

Men is wel eens bang O.-Indië te verliezen en de Vereeniging „Onze Vloot" verspreidt een brochure, waarin staat:

Indië verloren, rampspoed geboren." Als voorbehoedmiddel beveelt ze een sterke vloot aan. Wij zouden ook een manier kunnen noemen om bij zulk een calamiteit niet met de handen in 't haar te staan, en dat is tijdig onze andere kolonie vooruit te brengen.

Nog geen 100 jaar geleden was Suriname voor ons van groot belang. Toen werd er o.a. geschreven: de uitsluitende vaart op deze in zooveel opzichten hoogst belangrijke kolonie maakt de nog eenige bloeiende tak van handel en scheepvaart voor Amsterdam uit, en alle beschikkingen daaromtrent met Engeland zouden in de hoofdstad een onverwachten hevigen schok veroorzaken en een grooten invloed op de gemoedsgesteldheid derzelver inwoners hebben. Hoe zal 't over nog eens 100 jaar zijn? Veronderstel, dat we dan werkelijk O.-Indië eens verloren hadden, ge kent het Japansche gevaar, ook China kan een gevaar worden. Engeland niet zoo zeer, wat zou er dan gebeuren? Al onze aandacht zou zich dan op W.-Indië concentreeren, en met volle belangstelling en 't losgekomen kapitaal, ware 't dan wel tot bloei te brengen, indien...... we dan nog genoeg werkvolk konden krijgen.........

Maar dat zou dan niet meer 't geval zijn, Java ware dan voor ons gesloten, wat werkvolk betreft, van immigratie geen kwestie meer. En is 't fair tegenover Suriname zoo lang te wachten tot de bittere nood ons dringt? Laten we liever reeds thans ontwikkelen.

En nu kom ik tot mijn 4de stelling, het verkrijgen van een vrije, onafhankelijke arbeidersbevolking is de weg daartoe.

We moeten bij 't bespreken daarvan weer even kijken naar onze buurvrouw Demerara (d.i. zooals ge weet de naam van Engelsch Guyana).

Demerara bedruipt zich zelve, en de bodem is er toch nog niet eens zoo goed als bij ons. Hoe komt dat? Ik stipte het reeds even aan. Demerara heeft een grootere bevolking, die voldoende opbrengt om de huishouding der kolonie te betalen, doordat 't tijdig voor aanvoer van arbeiders gezorgd heeft. Op 't oogenblik heeft het echter ook te kampen met groote moeilijkheden, doordat de Britsch-Indische Regeering het sluiten van arbeidscontracten van Indiërs buiten 't land verboden heeft.

De geboorte is er nog niet evenredig aan de sterfte en dadelijk doen er zich de bezwaren van het niet meer geregeld aankomen van arbeiders gevoelen. Wanneer dit nu in Engelsch Guyana, dat zooveel dichter bevolkt is, al onmiddellijk 't geval is, hoeveel moeilijker moeten wij 't dan wel hebben, die onder een voortdurend tekort aan werkers te lijden hebben?

Men ziet dit reeds lang in, en heeft reeds alle oostersche, overige volken nagegaan om te trachten, die naar Suriname te doen komen. Van de aldaar gevestigde volken weet ge, dat de weinige Indianen niet te vinden zijn voor de cultures, en de negers hebben op den dag, dat ze bevrijd werden van de slavernij, een groot feest gevierd, gegeten en gedanst, en verklaard dat ze er nu schoon genoeg van hadden en niet meer *geregeld* werken gingen, aan welk voornemen ze zich trouw gehouden hebben. Ze werken nu alleen als ze er lust in hebben of de nood hen dringt. Er is niet op hen te rekenen.

De Hindoes, Britsch-Indiërs, een zeer ijverig, spaarzaam en beschaafd soort menschen, zijn in 1872 voor 't eerst naar Guyana gekomen; zooals ge wel begrepen zult hebben, kunnen wij die thans echter in 't geheel niet meer krijgen. Chineezen zijn eenige keeren in grootere hoeveelheid gekomen, doch deze zijn liever winkeliers en neringdoenden en blijven niet in den landbouw. Wat Japanners betreft, het is niet gewenscht in onze koloniën een te groote hoeveelheid van hen te hebben. Blijven onze goede Javaantjes, die sedert 1896 naar Suriname komen. Ge kent hen allen, vriendelijk, ijverig, maar lichtzinnig, alles uitgevend wat ze verdienen en moeilijker tot welstand komend dan Hindoes en Chineezen. Ze hebben een soort sparen: ze koopen n.l. prachtige gouden sieraden met edelsteentjes soms er in, diamantjes en dragen die als lijfsieraden; een mooie, gouden speld in 't haar, met een zwart draadje voor de veiligheid om de kondeh gewonden, dikke fraai bewerkte armbanden, kabaja-speldjes met robijnen of diamantjes, door kettinkjes verbonden, halskettingen niet te vergeten, kostbare ringen, en de man draagt mooie gespen of kunstig bewerkte dolken (krissen) met gouden heft. Hierin is dikwijls een heel kapitaal belegd: ze dragen 't bij zich, hebben 't altijd bij de hand. Hebben ze geld noodig, dan gaat er wat naar 't pandhuis. Vandaar ook dat er in Indië zulk een uitgebreide pandhuisdienst noodig is. Leggen ze weer wat op en is 't feest, dan worden sieraden en poesaka's (erfstukken) er weer uit gehaald. 't Is natuurlijk een heel kinderlijke manier; rente brengt dit kapitaal in 't geheel niet op, zooals onze minste guldentjes op de spaarbank doen.

De Britsch-Indiërs daarentegen sparen en sparen, leven zeer weinig, maar leggen op, tot ze eindelijk een stukje land kunnen koopen en dan gaat de welvaart steeds vooruit. De Chineezen evenzoo en deze met hun groote slimheid er bij nog veel meer. Met dit al zijn onze Javanen een prettig landbouwersvolk en stellen we hen zeer op prijs, met hun zachte, verfijnde manieren en hun grooten, stillen arbeid. Ze houden ook van den landbouw, maar langen tijd waren ze niet gesteld op trekken naar Suriname. Dat laatste schijnt volgens ooggetuigen thans wel veranderd te zijn.

Het beste middel om 't er hen naar den zin te maken, zich er „senang" te doen voelen is hun, nadat ze hun contract uitgediend hebben, een stukje land te geven, waarop ze een en ander verbouwen kunnen, en ook hen met vrouw en desnoods kinderen te laten overkomen. Dan vormen ze er dorpen, kampongs, met hun eigen familie en soedara's om zich heen, en daar 't klimaat gelijk is aan 't hunne, gaan ze er zich thuis voelen en blijven er. Ze kunnen zich dan geregeld komen aanmelden voor den grooten landbouw en verder in eigen kring leven, zooals op Java geschiedt. Onze regeering werkt ook reeds in deze richting mede, en neemt 't vervoer van Javanen op zich; de werkgevers betalen dan als aandeel in die kosten ƒ 0.15 per arbeider af voor iederen geleverden arbeidsdag. Feitelijk kunnen dus nu de planters zooveel werkvolk krijgen als ze willen. Maar 't geld om hen te werk te stellen en hun levensonderhoud te betalen?

Als de cultures niet goed genoeg gaan en niet genoeg winst opleveren, heeft men er niets aan of men genoeg werkhanden kan krijgen. Er moeten dus één of meerdere cultures zijn die weer tot bloei gebracht kunnen worden, en dan, met de gelegenheid om voldoende hulp te krijgen, ontstaat er een wisselwerking en 't land gaat weder vooruit. Het beste zou natuurlijk zijn, indien er een cultuur ter hand zou kunnen genomen worden, waaraan het heele volk mede kon werken. Daarvoor is een vruchtencultuur wel 't meest geschikt. Vruchten kunnen gekweekt worden op gedeelten van de ondernemingen en Creolen, Javanen, Hindoes, allen kunnen ze op hun eigen stukjes grond planten. Nu heeft men voor deze volkscultuur op 't oogenblik weer bijzonder 't oog gevestigd op die soort banaan (bacoven), waarvan ik u al sprak, die veel sterker schijnt te zijn dan diegene, waarin indertijd zulk een debacle is geweest, en niet zoo onderhevig aan ziekten. Dit is de Congo-variëteit (de andere was, zooals ik al zeide, de Gros Michel). Men begint de Congo op onze markten te zien; in Amerika is ze reeds langer bekend en wordt ze geapprecieerd. Sommige schepen brengen haar al op eigen gelegenheid mede. Maar ge begrijpt, dat dit alles vast geregeld moet worden, dat er op bepaalde tijden schepen moeten loopen met een ruimte die matig verkoeld kan worden in de tropen en matig verwarmd in 't koude klimaat. Met deze schepen zouden dan meteen andere vruchten mede kunnen komen, zooals b.v. de bijzondere saprijke en geurige sinaasappel, die o.a. b.v. ook een heerlijke marmelade geeft. Om dit doel te bereiken moeten verschepers, vruchtenimporteurs en planters ter plaatse, benevens eigenaren hier in 't land, de handen in elkaar slaan, een subsidie zal misschien tijdelijk noodig zijn, mogelijk niet eens al te groot.

Dan zou er een markt kunnen zijn, waar 't heele volk zijn bananen naar toe kon brengen, een stapelplaats, waar de opkoopers ze in massa konden verzamelen en aan de schepen afleveren. Stel u de vroolijkheid en bedrijvigheid voor. De boot is aangekomen, zoo gaat de mare door 't land en van overal komen ze aan, op de landwegen naar de stad, maar vooral over de rivieren. Booten hoog opgestapeld met deze heerlijke vrucht en de groote gele sinaasappelen wisselen af met 't groen der bananentrossen, en de glimmende zwarte negers en in vroolijke kleuren gekleede Javaantjes. Hindoes besturen de booten en in de stad: wat een gekriœl, wat een drukte. Dan is 't oude Paramaribo weer herleefd, dan is er een cultuur geboren waar alles aan mede kan doen. Zoover is 't nog lang niet, maar 't plan is in voorbereiding, en ik hoop dat de dames hier, wanneer ze er van hooren, er ook hunne volle aandacht aan willen geven, en nu al willen beginnen de W.-Indische bananen en sinaasappelen te koopen als ze aangevoerd worden, want, en hiermede wil ik eindigen, onze arme kolonie Suriname mag niet voor ons verloren gaan, vóór we nog eens een ernstige poging gedaan hebben om haar uit 't moeras te trekken.

Curaçao.

Begrooting 1924.

Lang voor de Eerste Kamer met de begrooting van het loopende jaar gereed was, begon de Koloniale Raad met die voor 1924. Eene korte bespreking dezer laatste moge hier volgen.

Hetgeen het eerst opvalt is, dat er van eene sluitende begrooting, gelijk sommigen schijnen te hebben verwacht, geen sprake is. Het tekort wordt nog geraamd op ƒ 718.430.—, iets meer dan voor 1923, de raming der ontvangsten is ƒ 100.000.— hooger,

die der uitgaven iets meer. Uitgetrokken is een memoriepost voor belastingverhooging; geen prettig vooruitzicht.

De *Nota betreffende den toestand van de financiën van de kolonie* (nog niet aangepast aan de grondwetsherziening, evenmin als het Departement van „Koloniën") *Curaçao* geeft een overzicht der inkomsten en uitgaven vanaf 1917 en noemt de volgende tekortcijfers: 1917 ƒ 725.612.—, 1918 ƒ875.336.—, 1919 ƒ1.169.925.—, 1920 ƒ1.268.840.—, 1921 ƒ 1.053.077.—; over 1922 was het „voorloopig" tekort ƒ 568.998.—, maar die dienst is nog niet afgesloten. Als men de posten ziet, waarop men dat jaar heeft weten te bezuinigen, dan krijgt men aanstonds den indruk, dat die bezuinigingen niet vrij van bedenking zijn: ƒ 20.000.— doordat de voorgenomen uitbreiding der politie niet is doorgevoerd; ƒ 54.000.— door het niet uitzenden van openbare onderwijzers, mindere uitgaven voor leergangen, sterke beperking der schoolvoeding en versobering der uitgaven voor de hoeden-vlechtnijverheid; ƒ 153.000.— door het slechts op zeer beperkten voet verleenen van landbouwvoorschotten, enz. en ƒ 62.000.— aan mindere uitgaven voor het onderzoek naar de mogelijkheid van eene drinkwaterleiding te Willemstad, voor den mijnbouwkundigen dienst en „openbare werken."

De ontvangsten hebben niet minder dan ƒ484.910 boven de raming opgebracht, voor de helft te danken aan de gedistilleerdaccijns, terwijl ƒ 90 000.— aan kohierbelastingen, voornamelijk op rekening van ingehaalden achterstand bij de inkomstenbelasting te boeken is. De winst der Curaçaosche bank bracht ƒ 50.000.—, 't draadlooze station op St. Martin ƒ 33.000.—, de post ƒ 25.000.— en de loodsdienst ƒ 15.484.— meer op dan geraamd.

Van het bovengenoemde, voor 1923, geraamde tekort zijn geen belangrijke meevallers te wachten, daarvoor zijn de ramingen te scherp geweest en de bezuinigingen te zeer toegespitst, zoo zelfs, dat men voor 1924 met hooger cijfers heeft moeten komen. Hoofdzakelijk zijn het oude posten, die verhoogd zijn, nieuw is de aanvrage van ƒ 12.000.— voor een R. K. school in Jan Docet, en de tegemoetkoming voor twee onderwijzers voor opleiding tot hoogere bevoegdheid buiten de kolonie.

Voor nieuwe werken wordt thans een crediet uitgetrokken van ƒ 84.500.—. De gouverneur heeft gemeend, ondanks den slechten financieelen toestand van het „Moederland", deze nieuwe werken op de begrooting te moeten brengen, waar de meeste weinig uitstel gedoogen en die voor wat betreft het aanbrengen van een nieuw kustlicht te Willemstad, verbetering van de De Ruyterkade, het leggen van twee meerboeien in het Schottegat en de bouw van een nieuwe vuurtoren op de Oostpunt van Aruba, geboden zijn, wil Curaçao voldoen aan de eischen, die het havenverkeer stelt. Hij gaat hiertoe des te eerder over, waar tegenover de opbrengst van de loodsgelden, die geraamd wordt op ƒ 130.000.—, uitgaven ten behoeve van de haven en het loodswezen staan ad ƒ 85.000.—. Het overschot dient, wanneer dit noodig is, de haven ten goede te komen.

Verder meent de gouverneur, dat verhooging van de credieten voor wegen, zoowel in het stadsdistrict als in de buitendistricten, noodzakelijk is, wil men het verkeer niet te veel belemmeren.

De gouverneur hoopt, dat het tekort nog iets zal verminderen door opbrengst van bovenvermelde memoriepost voor belastingverhooging.

Belangrijk is, wat de M. v. T. zegt omtrent de eenige jaren geleden geopende stichting voor verwaarloosde kinderen op Scherpenheuvel:

„Het aantal kinderen aan de St. Vincentius-stichting toevertrouwd, bedroeg eind December 1922 reeds 68, waaronder twee veroordeelden. Verwacht mag worden, dat het aantal „voogdijkinderen", voor 1923 op 80 gesteld, in den loop van 1924 zal stijgen tot gemiddeld 90. Ten einde eventueel voor de veroordeelde kinderen, die in de opvoedingsgestichten opgenomen moeten worden, over een crediet te beschikken, wordt voor deze kinderen tot een aantal van hoogstens 10, de uitkeering op ƒ 0.50 per dag en per kind uitgetrokken, totaal 100 kinderen ad ƒ 183.— per jaar of ƒ 18.300.—. Voorts is gerekend op 6 verzorgers of verzorgsters, n.l. 4 verzorgers voor het jongensgesticht op Scherpenheuvel en 2 verzorgsters voor het meisjes-gesticht op Santa Rosa.

Omtrent de andere nieuwe post, hiervoor vermeld, wordt nog gezegd:

Daar het uitzenden van leerkrachten voor het openbaar onderwijs uit Nederland groote uitgaven vordert, wordt overleg met Z. E. den Minister van Koloniën gepleegd over het verleenen van studie-opdrachten aan koloniale onderwijzers en onderwijzeressen ter verkrijging van hoogere onderwijsbevoegdheden. Het ligt in de bedoeling geschikte leerkrachten, die zich daarvoor aanmelden, op de zelfde wijze als zulks in Suriname reeds sedert 1920 geschiedt, voor verdere studie, hetzij hoofdakte of talenstudie, naar Nederland te zenden. Wenschelijk is het, dat in de kolonie met de studie wordt begonnen, opdat van het verblijf in Nederland, dat in de eerste plaats moet dienen om de studie te voltooien, ook nog voordeel getrokken kan worden voor de practische vorming der uitgezondenen. Voorts wordt overwogen, of voor talenstudie wellicht een andere oplossing dan verdere opleiding *in Nederland* mogelijk is. Voor 1924 wordt ter uitvoering van dit plan een crediet van ƒ 3.000.— aangevraagd.

Nieuw is een post „gunstgaven en onverplichte betalingen", dienende om uitgaven te doen, waartoe de kolonie niet wettelijk verplicht is, doch uit een moreel oogpunt behoort over te gaan. Als voorbeeld kan gegeven worden het verleenen van schadeloosstelling bij brand, indien bijzondere hulpvaardigheid wordt betoond, die beloond dient te worden, of het toekennen van gratificatiën aan ambtenaren bij bijzondere plichtsbetrachting.

De Pers.

Konden wij eenige weken geleden melding maken van een nieuw blad, uitgifte van de draadlooze telegrammen onder redactie van Arturoh Henriquer, *La Cruz* meldt thans de verschijning van *La Esperanza*, Semenaris di Literatura, Arte, Comercio i Variedades. Helaas is *The Dutch Windward Islands Times* met het 10de nummer het leven er bij ingeschoten. „'t Is moeilijk", zegt de correspondent van de *Amigoe* op St. Martin, „op zoo'n klein plaatsje, waar zooveel kleingeestigheid heerscht, een krantje op onafhankelijken voet in stand te houden.

Padvinders.

Op Curaçao zijn zij uitgestorven, op St. Martin schijnt 't nog goed te gaan. Dezelfde correspondent deelt mee, dat de „voorstelling der padvinders" op het erf van Mej. Slothouwer, het wakkere schoolhoofd, dat zooveel werk weet te verzetten, is gehouden.

„De achtergaanderijen werden door de toeschouwers bezet. De Padvinders stonden in twee gelederen opgesteld, terwijl hun Eere-Commandant, de heer Gezaghebber, na ze geinspecteerd te hebben, twee vlaggen aan de Commandanten der padvinders aanbood.

Dr. Nunes hield nu een rede, waarin hij de aandacht der padvinders op 't nut en de waardigheid als padvinder vestigde en lof aan hunne leidster, Mejuffrouw Slothouwer, toebracht.

Onder aardige oefeningen, gymnastische standen, springen en zingen, ging de avond tot 11.30 voorbij.

Mejuffrouw Slothouwer en de heer Fistler, die bij de standen commandeerde, verdienen bizonder lof voor hunne volbrachte taak. Zooals wij reeds gezegd hebben, belooft hier de padvindersbeweging veel. Het bedrag van ƒ 67.50, dat ingezameld werd, zal, naar men zegt, voor het aanschaffen van verschillende benoodigdheden voor de leiders en leidsters en commandanten der padvinders besteed worden.

Gouverneurs.

St. Martin N. C. heeft op 3 Febr. l.l. bezoek gehad van den gouverneur van Guadeloupe, komende van het Fransche gedeelte.
Hij bracht een bezoek ten huize van den heer gezaghebber der Bovenwindsche eilanden, later bij den heer Dr. Nunes, en, na de voornaamste ... der stad te hebben bezichtigd, keerde hij weer naar het Fransche gedeelte terug.

Gouverneur Brantjes vertrok 6 Maart naar de Bovenwindsche eilanden. De reis gaat met de Fransche boot naar Cartinique via Venezuela en van ... de France naar Marigot, denkelijk met een ...sch stoomertje, schrijft de *Amigoe*.

Uit den Verren Vreemde.

Lausanne II.

Den 8en April overhandigde Ismet pacha, Turksch minister van buitenlandsche zaken, aan de hooge commissarissen der geallieerden in Constantinopel het antwoord van Angora op de gelijkluidende nota's van Frankrijk, Engeland, Italië en Japan, van 31 Maart t.v., waarin het voorstel was vervat om de afgebroken besprekingen te Lausanne te hervatten, naar aanleiding van de, weer daaraan voorafgaande, nota van de Turksche regeering van 8 Maart. In het document van 8 April spreekt de Turksche regeering haar voldoening uit over eenige verklaringen van de geallieerden, maar zij laat er verwondering over blijken, dat er sprake van is terug te komen op de kwestie van de rechtsbedeeling, welke zij door de z.g.n. formule-Montagna als afdoende geregelde beschouwde. Deze formule gaf aan de rechtsheeren, belast met het ontwerpen van een betere regeling van de rechtspraak, een zeker recht om te waken over de te berechten personen, die tot de vreemde natiën behooren, voor welke tot nu toe de capitulaties golden. Wat de mogendheden hiervoor in de plaats vragen, komt ... neer aan de vreemden waarborgen te geven, zoolang als Turkije zijn rechtsinstellingen niet naar de eischen van den tijd zal hebben hervormd en zich bekwaam zal hebben getoond zekerheid van recht te geven. Angora vraagt nu gelijk vertrouwen in de Turksche rechtspraak, als het voor zijn onderdanen in den vreemde stelt in de rechtspraak der ...ken landen. Ook hiervoor dus 't standpunt der volkomen gelijkheid en wederkeerigheid. Dit punt van verzet wordt, vooral van Fransche zijde, nogal sterk naar voren gebracht. Wanneer straks mocht blijken, dat financieele en speculatieve motieven het niet mogelijk maken tot de gewenschte overeenstemming te komen, zal dit motief „het recht" beschikbaar moeten blijven, als hooge be... der te volgen politiek.

Overeenkomstig het voorstel van Angora zullen de besprekingen te Lausanne den 23en April worden hervat.

Volgens de Turksche berichten heeft de leider bij uitnemendheid der bevrijdingsactie, Moestapha Kemal pacha, een nieuwe partij gevormd, de „partij van het volk", wier program niet op oorlog aanstuurt, maar een op vasten grondslag gevestigden vrede wil. Zij wil de militaire lasten veel verminderen, het sultanaat afgeschaft laten, opheffen wat er nog over is van een regeering te Constantinopel. Er zijn verkiezingen voor de Nationale vergadering uitgeschreven, daar de nieuwe Turksche regeering den volkswil tot richtsnoer wenscht te nemen, zal van den uitslag der verkiezingen in niet geringe mate de richting afhangen, waarheen de Turksche delegatie te Lausanne zal hebben te sturen.

Er zijn, zooals men weet, bij de vorige bijeenkomst vele punten onbeslist gebleven, er waren er die verwezen waren naar commissiën, welke later en buiten de conferentie om ...dan zouden worden. Van Turksche zijde is bovendien een poging gedaan, om de gedachtenwisseling weer te heropenen over punten, voor welke reeds een redactie was aangenomen.

In Engeland, zoowel als in Frankrijk, neemt de drang om de hand terug te trekken uit het wespennest van den Oriënt, dat een tijdlang wespvrij leek, maar nu weer van diertjes krioelt. De Turksche nationalisten weten dit, en ... er zich sterk door; wij hebben hierop bij de vorige conferentie bijna tot vervelens toe gewezen, wij moeten ... bij de heropening van de besprekingen nogmaals in herinnering brengen, Turkije zal zijn Lausanne-overwinning zonder genade doorzetten. Het wil „alles of niets" ...; geeft men het niet alles, dan wil het hierom vechten. Dit durft de tegenpartij niet aan en zij zal dus alles ... geven, behoudens enkele tegemoetkomingen, die de eenheid, ...nheit, de onafhankelijkheid en de vrijheid van handelen van de Turksche regeering niet te na komen.

Amerika—Turkije

In verband met het bovenvermelde is ook het volgende van meer dan gewone beteekenis. De Nationale vergadering te Angora heeft concessie verleend voor een uitgebreiden aanleg van spoorwegen en havenwerken in Klein-Azië aan een Amerikaansche combinatie. Deze wordt naar den man, die aan het hoofd ervan staat, de Chester-concessie genoemd. De Fransche vertegenwoordiger te Constantinopel, generaal Pellé, heeft er dadelijk protest tegen aangeteekend, opkomend voor vóór den oorlog aan Frankrijk verleende concessies, nader bevestigd door de onderhandsche overeenkomst met Franklin Bouillon. Voor deze concessies stond Frankrijk destijds aan Turkije een leening toe van een milliard franc, waarvan de helft in 1914 in de Turksche schatkist gestort is. Naar beweerd wordt, hebben de Amerikanen ook belangrijke tegenprestaties toegezegd, b.v. het verbouwen van de onaanzienlijke plaats Angora tot een waardige hoofdstad. De spoorwegconcessies zouden een verstrekkende bedoeling hebben en o.a. ook de vermaarde petroleumvelden van Mosoel omvatten. 't Bemoeien van de Vereenigde Staten in deze kwestie kan een diplomatieke zet zijn, om de sympathie van de groote republiek naar de Turksche zijde te doen overhellen, indien Washington te Lausanne weer de rol van buitenstaander, die zich toch doet voelen, gaat vervullen.

Drie spoorweglijnen zullen worden aangelegd, n.l. Siwas—Karpoet—Diarbekir—Wan; Karpoet—Joemoertalik en Diarbekir—Mosoel—Kerkoek—Soeleimanje, gepaard met het aanleggen van havenwerken te Joemoertalik.

Vier andere lijnen zijn „in overweging" en dan worden nog vijf als „facultatief" genoemd. Tegen het gedeelte Samsoen—Siwas, gepaard met havenwerken te Samsoen, is vooral het Fransche verzet gericht.

Een pest-epidemie.

Zijn de berichten juist, dan breekt in Britsch-Indië een pestepidemie door, die dreigende verhoudingen aanneemt. Voor de week, welke den 24 Maart eindigde, vonden wij 8000 dooden opgegeven. Zij is in de Punjab begonnen, uit Bombay, Delhi, Calcutta werden gevallen gesignaleerd.

Nog altijd slavenhandel.

De African World bespreekt gegevens, die onlangs gepubliceerd zijn door de Britsche vereeniging tegen de slavernij en tot bescherming van de inboorlingen. De schrijver, John H. Harris, verhaalt hoe de Fransche autoriteiten tot de ontdekking kwamen van een lading slaven, welke maandelijks door de haven van Tadjoerah, op de Somaliskust, verscheept worden. De sultan ontving een dollar per op deze wijze naar Arabië uitgevoerden slaaf. De Fransche autoriteiten zouden eveneens een zending slaven hebben aangehouden tusschen Madagascar en 't Afrikaansche vasteland.

De schr. voegt er de verzekering er aan toe, dat het Britsche toezicht ter zee, zoowel in de Roode zee als in de Golf van Perzië, ijverig jacht maakt op een dergelijk nog voortbestaand slavenvervoer; dit officieel erkend feit wijst echter duidelijk aan hoe het kwaad voortwoekert.

Het vraagstuk van den handel in menschen zal in September in behandeling komen ter Volkerenbondsvergadering. Zal daar de waarheid in haar vollen omvang in het licht gesteld worden en zal men er kunnen besluiten tot het nemen van maatregelen, die krachtig zullen ingaan tegen dit blijkbaar niet geheel uit te roeien kwaad, dat, waar de bestrijding verzwakt, telkens weer op verontrustende wijze opwoekert?

Zal Amundsen over den Noordpool vliegen?

De Daily Mail geeft zeer interessante bijzonderheden over het plan, dat Roald Amundsen voornemens is in Juni ten uitvoer te brengen. De beroemde Deensche ontdekker wil van de noordkust van Alaska vertrekken en via den Noordpool Spitsbergen bereiken. Hij wil, op een dag, die daarvoor gunstig zal blijken, uit Wainwright opstijgen. In overleg met de bewoners van die streek wordt een dienst van signaal-vuren ingesteld, die zijn vertrek zal melden aan het station van draadlooze telegrafie, dat 't dichtsbij gelegen is, t. w. dat van Noorvik.

Tusschen Wainwright en Noorvik, op de landengte van Behring, is deze dienst ingesteld. Een dertigtal stations, elk van 2 escimo's, geven elkander het vuursignaal over. Is dit ontstoken, dan gaat een der 2 escimo's bovendien op weg naar den volgenden post, zoodat 't overbrengen verzekerd blijft. Noorvik zal dan Spitsbergen waarschuwen, waarmede het per draadlooze telegraaf verbonden is. Daar worden dan de overeengekomen maatregelen getroffen in verband met de te verwachte aankomst van de vliegmachine aldaar. Zonder het stelsel der vuursignalen zou het tijdig waarschuwen van Spitsbergen niet mogelijk zijn.

Wij vinden den afstand, dien Amundsen per vliegtuig denkt af te leggen, tusschen Wainwright en Spitsbergen, opgegeven als ongeveer 3300 K.M.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

LEDEN VAN DE VER. „OOST EN WEST"

hebben op vertoon van hun Lidmaatschapkaart **toegang tot de Clublokalen Restaurant en Leeszaal** van de **Amsterdamsche Burgerwacht,** Singel, hoek Vijzelstraat Amsterdam.

Zij kunnen er elken Maandagmiddag tusschen 12 en 2 uur Bestuursleden van de Afdeeling Amsterdam der Vereeniging Oost en West aantreffen.

BESCHIKBAAR.

Het goud in Labrador.

50.000 gelukzoekers zijn naar New Foundland en andere nabij Labrador gelegen landen getrokken om, zoodra het ijs voor de kust dit toelaat, op zoek naar het goud te gaan dat in Labrador te vinden is, volgens de verzekering althans van den ingenieur Jeffery, die er het vorige jaar een onderzoekingstocht volbracht.

Is daar door Nederlandsche scheepvaartmaatschappijen, die geen werk hebben, geen taak te vervullen? Er is gebrek aan schepen, maar einde Mei zal de overtocht al beginnen, dan moet men er dus rêe liggen.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Het Secretariaat der afdeeling Den Haag van deze vereeniging wordt met ingang van 1 Mei e.k. gevestigd Heulstraat 17. (Zetel van het Hoofdbestuur).

Van „Boeatan":

Door vriendelijke bemiddeling van mevrouw Westenenk, echtgenoote van den Gouverneur van Sumatra's Oostkust, die altijd bizonder veel belangstelling betoond heeft voor de Kunstnijverheid der inboorlingen van den Indischen Archipel, is „Boeatan" dezer dagen *een mooie verzameling Batakweefsels* rijk geworden, welke de volgende week in de lokalen van Heulstraat 19, Den Haag, tentoongesteld worden, en zeker zéér de aandacht zullen trekken van alle bezoekers.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST IS BESTEMD:

Mej. A. Th. Vriezenga, wonende te Amsterdam, Zeeburgerdijk 64huis, als onderwijzeres 3e kl. bij het O. E. L. O.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.

Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.

Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.

Opzichter werkplaats voor afd. instrumentmakerij bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Technicus voor electro-zwakstroom bij den dienst der Staatsspoorwegen (leider spoorwegtelegraafdienst).

Zij die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling, onderafdeeling A.B., van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 11 tot 18 April 1923.

Nieuwe Leden.

L. van der Kloot, Den Haag, Sonoystraat 91, *f* 5.
W. G. Rhemrev, Adj.-Griffier Landraad te Djokdja, *f* 5.

Afschrijven.

J. S. Biekart, Kap. Mag.meester der Genie N.-I. L., Den Haag, Goudenregenstraat 15 (overleden).
W. Boetje, Oud-Legercommandant N.-I. L., Den Haag, Sweelinckplein 7.

Adresveranderingen.

J. M. Giliam, Comm. v. Pol. 1e kl., van: Leeuwarden, Verstolkstraat, naar: Den Haag, Zoutmanstraat 92, *f* 5.
L. Adam, Controleur B. B., van: Leiden, Rapenburg 13, naar: Amersfoort, Julianalaan 8, *f* 5.
J. B. van Milaan, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Zeist, Steinlaan 36, naar: Bilthoven, Parklaan 50, *f* 5.
Mej. H. Boelen, van: Apeldoorn, Soerenscheweg 37, naar: Middelburg, Dam N.Z. 27.
A. J. Nijhof, Directeur Handelsschool, Deventer, van: 1e Pauwenlandstraat 29 naar: Keizerstraat 7.
Mr. J. B. R. J. T. Pilon, van: Hotel Bödele ob Dornbirn, Vorarlberg, naar: Poste Restante, Bozen (Italiën).
F. R. Scherius, van: Hotel de Turin te Menton naar: Hotel „Beau Rivage" te Montreux.
J. J. Bril, Adj.-Insp. P. T. en T., van: Voorburg, Vrijburgstraat 26, naar: Weltevreden, Hoofdbureau P. en T.
C. E. Cohen, Controleur B. B., van: Den Haag, Frankenslag 99, naar: Modjokerto, p/a. J. A. Klaus.
H. L. R. Schilling, Ass.-Resident, van: Den Haag, Statenplein 1, naar: Weltevreden, Dep. B. B.
G. Uijlenburg, 1ste Off. Gouv. Marine, van: Haarlem, Roosveldtstraat 45, naar: Weltevreden, Dep. v. Marine.
J. A. M. Bruineman, Ambt. voor Chineesche Zaken, van: Schiedam, St. Lidwinastraat 4, naar: Weltevreden, Dep. van Justitie.
G. J. Kallansee, Onderluitenant der Art., van: Alkmaar, Nieuwe Sloot B. I., naar: Bandoeng, Directie Materieel der Artillerie.
W. J. H. Schophuys, Houtvester, van: Alkmaar, Costerstraat 19, naar: Buitenzorg, Dep. v. Landbouw.
W. H. Gerritsen, Gedipl. Gezaghebber B. B., van: Oosterbeek, Pieterbergscheweg 20, naar: Sibolga (res. Tapanoeli).
Mr. J. A. Bartelds, Lid Raad v. Justitie, van: Djokdja naar: Medan.
J. Heppener, Gegrad. Ambt. S. S., van: Madioen naar: Poerwokerto (res. Banjoemas).
W. H. Sonius, 1e Luit. Inf., van Malang naar: Kota-Radja.
H. A. Surink, Hoofd Normaalschool, van: Solo naar: Zwolle, Melkmarkt 6, *f* 5.

BESCHIKBAAR.

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.
J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Vogelkersstraat 4, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.
A. H. Jansen, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
J. H. C. VERMEER, oud-officier, Antonie Duyckstraat 4. — Correspondentiebureau voor moderne en Maleische talen, lessen in Maleische omgangstaal en wiskunde.
M. C. ROUVEROY VAN NIEWAAL, Adelheidstraat 7, Den Haag. — Maleisch in den dagelijkschen omgang.
JOS. SUYS, Candidaat-Notaris, Leeraar M. O. opleiding groot en klein notarisexamen, repeteert burger- en handelsrecht, Laan van Meerdervoort 294, Den Haag.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, en Secretaris afdeeling Den Haag, Laan van Meerdervoort 187.

Ik legateer aan de Vereeniging „Oost en West", gevestigd te 's-Gravenhage en goedgekeurd bij verschillende Koninklijke Besluiten, de Somma van

....

De ondergeteekende,

....

Naam.

....

Woonplaats.

Desverkiezend voege men hierbij: Vrij van alle kosten en rechten, ook van het recht van successie.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren *f* 1,50, koffiemaal *f* 0.75 en diner *f* 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. HIETINK, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

Nederlandsch-Indië en de handel.
Indische toestanden gezien door een inlander.
Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
Sarikat-Islam.
De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
De Europeesche vrouw in Indië.
De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

1. Over Bali en zijne bewoners.
2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.

No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Djokdja, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is voorloopig gevestigd: Jacob Hopstraat 12, alhier.

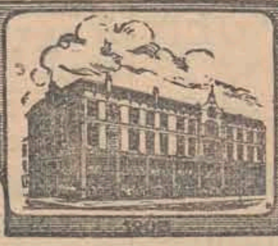
Huishoudelijke en Keuken-Artikelen

Kolen- en Gasfornuizen

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773

Baden en Geysers
Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels

Wereldmerk

L. C. JACOBI

'S-GRAVENHAGE SOERABAYA
Regentesselaan 123, Tel. M. 1403

Wendt U voor

Koop, Huurkoop, Verhuur Inruilen, Repareeren, Stemmen Transport

tot bovenstaande in Nederland en Buitenland het **meest bekende adres.**

GROOTSTE voorraad, BESTE merken.

SPECIAAL ADRES VOOR TROPEN-PIANO's

WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleeding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM"
Anna Paulownastraat 30a, Tel. M. 4947
DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

IS VERSCHENEN No. 16 van:

De Paardenwereld

Geïllustreerd Weekblad

GEWIJD AAN

Draverijen, Rensport, Concours-Hippique, Fokkerij, Hoefbeslag, enz.

Abonnement (franco per post) f 6.- per jaar,
desgewenscht te betalen in 2 halfjaarlijksche termijnen van f 3.—.

Bevat o.m. de officiëele programma's van de Draverijen en Rennen dit jaar te houden op Duindigt.

AFZONDERLIJKE NUMMERS van dit blad zijn à f 0.20 verkrijgbaar aan de Spoorweg-Kiosken te Alkmaar, Amersfoort, Amsterdam (1e en 2e perron), Apeldoorn, Bussum, Den Haag (H. S.), Gorinchem, Haarlem, Hilversum, Leiden, Rotterdam (Maas en Hofplein), Tiel.

Daarenboven te 's-Gravenhage in HILLEN'S Sigaren-Magazijn, Prinsestraat 134 en Goudenregenstraat hoek Laan v. Meerdervoort, en bij de Uitgevers: Nobelstraat 20.

A. SCHRÖDER & C°.

GROENMARKT 25-26-28 's-GRAVENHAGE

DE

VOORJAARS- EN ZOMERNOUVEAUTÉS

ZIJN AANGEKOMEN

Fa BECHT Passage 58 - Tel. 2860 DEN HAAG

Glas- Porcelein- Aardewerk
:: Berkefeld Filters ::

INDIË

Email merk „Ketel"
:: Gero - Alpacca - Zilver

Zendingen naar Indië worden gratis en onder volle garantie voor gave overkomst verzonden

---

Magazijn „NEDERLAND"

KATTENBURG & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, UTRECHT, HAARLEM
ROTTERDAM

Uitrustingen voor de Tropen

Op aanvrage toezending van catalogus

Onze reizigers zijn door het geheele land te ontbieden.

P. B. VAN MOORSEL & C°

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het meubileeren en stoffeeren van woningen

---

Holland-Canada Hypotheekbank

's-Gravenhage - Winnipeg

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te 's-Gravenhage - J. G. COSTER te Winnipeg

95